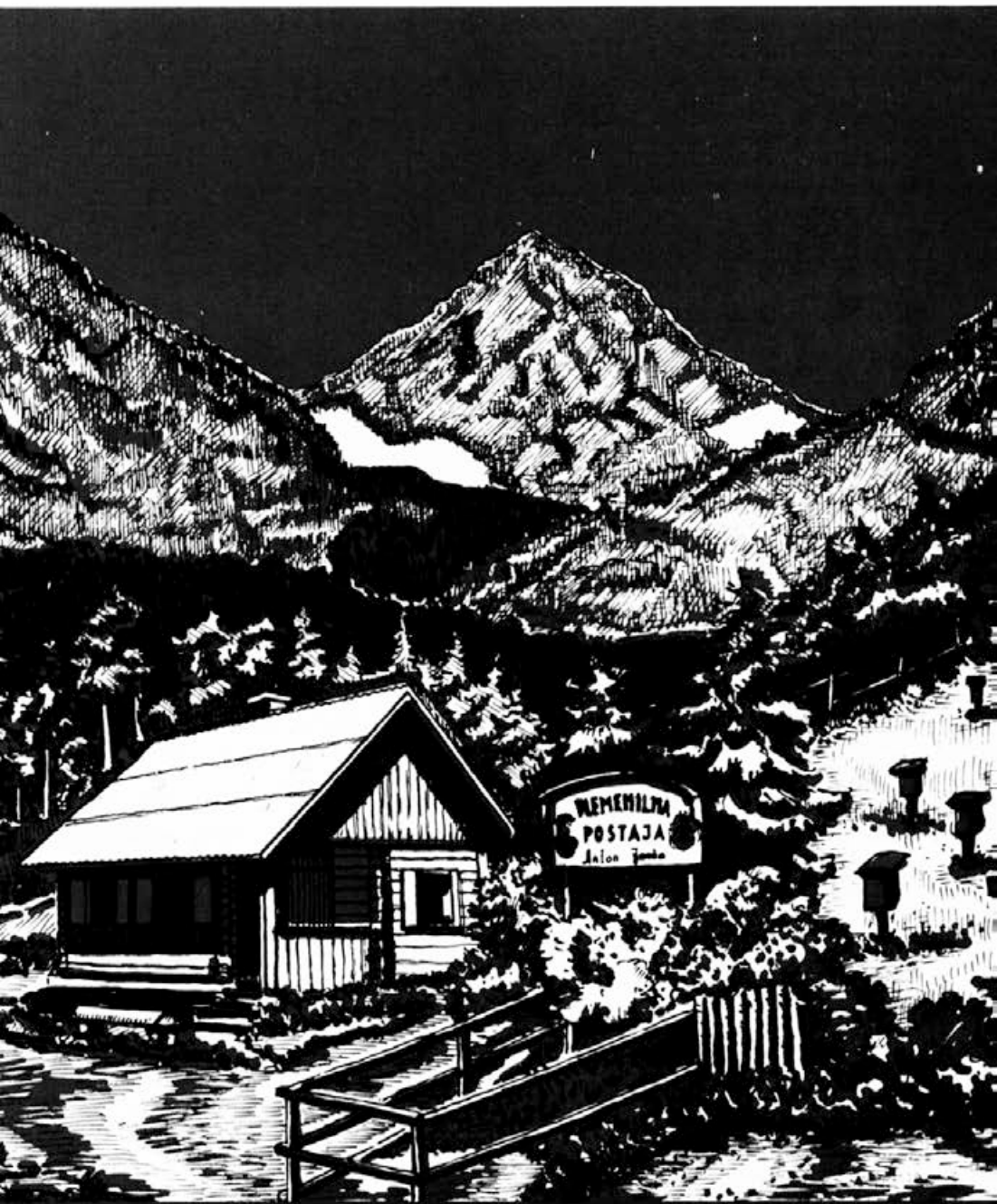

slovenski čebelar

VSEBINA

inž. Uroš Vidmar: Čebelarjeva opravila v februarju	37	NOVICE IZ ČEBELARSKEGA SVETA	
inž. Ludvik Klun: 25. Kongres Apimondije in razvoj svetovnega čebelarstva	40	Martin Mencej: Vzreja matice na Češkem	67
Lojze Kastelic: Nekaj misli ob izidu knjige »Čebelarjenje v nakladnem panju	45	Kako je pa na Finskem z vzrejo matice	67
Martin Mencej: Pomen statistične dokumentacije v čebelarstvu	51	IZ DRUŠTVENEGA ŽIVLJENJA	
Ivan Krajnc: Krmljenje čebel pozimi	57	Sklepi s posvetovanja v Beogradu z dne 7. 12. 1975 na temo »Aktualna vprašanja sodobnega čebelarstva v Jugoslaviji«	68
Julij Mayer: Spreminjanje živalnosti čebelne družine v panju (prevod)	59	Virmašan: Slavje skofjeloških čebelarjev	69
Leopold Debevc: Diploidni troti in luknjičava zalega (prevod)	63	Sklepi seje upravnega odbora SPOJ, ki je bila 6. 12. 1975 v Beogradu	76
Franc Lešnjak: Širimo medonosne rastline	64	OSMRTNICE	
ZDRAVSTVENI KOTICEK		BILTEN MEDEX — d. e. kooperacija	
Jože Resnik: Posvetimo večjo skrb zdravju čebel	65	Maks Gregorc: Za realizacijo ciljev srednjeročnega plana	54
		Mitja Vošnjak: Najstarejša tovarna zdravil in najstodočnejša lekarna hkrati	55

List izhaja vsakega 1. v mesecu. Člani, ki plačujejo letno članarino 120,00 din, ga prejemaajo zastonj. Izdaja ga Zveza čebelarških društev za Slovenijo v Ljubljani, Cankarjeva c. 3/II.

Izdajateljski svet: Dušan Svava, predsednik; člani: Ludvik Klun, Franc Magajna, Martin Mencej, Janez Mihelič, Fani Osojnik, A. Marija Sedej, Joško Slander in Janez Terlep.

Uredniški odbor: France Guna, inž. Ludvik Klun, Ivan Krajnc, Martin Mencej, inž. L. Podjavoršek, dr. Nežka Snoj in Joško Slander.

Glavni urednik: Mihelič prof. Janez, odgovorni urednik: inž. L. Klun.

Odgovorni urednik Biltena — Medex — exp.-imp. Maks Gregorc.

Letna naročnina za nečlane 130,00, za tujino 150,00 din. Odpovedi med letom ne upoštevamo. Kdor plačuje naročnino v obrokih, se s prvim obrokom zaveže, da jo bo do konca leta v celoti poravnal. To velja tudi za naročnino. Št. žiro računa pri SDK v Ljubljani, Miklošičeva c.: 50101-678-48636. Telefon: 20-208.

Zunanja stran ovitka delo Vilija Kožarja.

Po mnenju republiškega sekretariata za prosveto in kulturo št. 421-1/74 je glasilo oproščeno temeljnega davka od prometa proizvodov.

Tiskala Tiskarna Ljubljana v 7000 izvodih.

ČEBELARJEVA OPRAVILA V FEBRUARJU

ING. UROŠ VIDMAR

Meseca februarja se čebele navadno dodobra sprelete in otrebijo. Redko je ta mesec tako mrzel, da bi jim mraz čistilni izlet onemogočil in s tem nakopal čebelarju skrbi, kako bodo čebele prezimile.

Ko se ozračje ogreje in se toplomer v senci dvigne nad $+8^{\circ}\text{C}$, ter posije toplo sonce že dopoldan, lahko čebelarji pričakujemo trebež čebel. Tega dne mora biti pred čebelnjakom vse pripravljeno, kot smo to opisali že v januarskih navodilih. Dodamo naj le, da nekateri čebelarji odstranijo sneg tudi s strehe čebelnjaka ali pa ga na njej posipavajo, ker čebele zelo rade sedajo tudi nanjo.

Prvi čistilni izlet je za čebelarja zelo važen, zato bodimo takrat pri svojih

čebelah. Pozorno moramo opazovati panj za panjem in si vse zapisovati, da bomo v naslednjih mesecih lažje odločali o delu in nalogah, ki jih bo potrebno izvršiti pri posameznih družinah. Na ta dan morajo biti žrela »na stečaj« odprta, v kolikor smo jih v jeseni zožili. Pred tem še odstranimo mrtvice, ki jih zbirajmo v ustrezno velik zabojček. Prav tako z greblico očistimo tudi dna panjev, kolikor nimamo na dnu panjev vstavljenih kartonskih vložkov, ki jih lahko preprosto potegnemo iz panjev. Zbrane mrtvice zakopljemo ali sežgemo. Na kartonskih vložkih lahko po vrstah drobirja ocenimo, koliko ulic panji sedajo, kje sedi družina, koliko ima mrtvic, najdemo lahko tudi mrtvo ma-

tico in podobno. Tudi barva iztrebkov nam lahko veliko pove. Rjavo gosto blato je znak zdrave družine, redko in kašasto pa je znak grižavosti. Pri nekaterih panjih bomo morda opazili, da čebele težko lezejo po bradah, trepečejo s krili in imajo napete zadke — pozor noseča! Druge spet begajo sem in tja, kot da nekaj iščejo, kar je skoraj gotovo znak za brezmatičnosti. Tudi pojav majhnih trotov opozarja na brezmatičnost družine ali trotavost matice.

Če je vreme toplo, in smo z gotovostjo pri nekaterih panjih ugotovili brezmatičnost ali trotavost matice, lahko družinam, kolikor so še dovolj močne, dodamo rezervne družinice. Brezmatične slabice pa raje pridružimo močnejšim panjem. Lahko jih zložimo v medišča teh panjev ali jih vanje ometemo, ker v tem času vsaka družina osirotele čebele rada sprejme. Vedeti pa moramo, da so čebele zdrave, ker bi sicer s takimi ukrepi prenašali bolezni na zdrave družine.

Če nas skrbi, oziroma nas peče vest, kakšno je stanje z zalogo hrane, panj pregledamo. Seveda naj bo to samo izjemen ukrep, nikakor pa ne stalna praksa. Panjem, ki imajo prepričlo zalogo hrane, je najbolje dodati sate polne medu ali predelanega sladkorja, ki jih moramo pred dodajanjem ogreti v topli sobi. Če takšnih satov nimamo, je najboljša redka, topla medena raztopina. Zapomnimo pa si, da ima vsako dodajanje hrane v februarju škodljive posledice za razvoj družin. Če pa je to nujno potrebno, dodamo vso količino hrane naenkrat. Vsa opisana dela moramo v tem mesecu izvršiti hitro. Panjev ne puščamo predolgo odprtih, da se preveč ne ohladi. Z navedenimi deli počakamo, če za to niso primerne vremenske in toplotne razmere, ker lahko pričakujemo toplejše dni, saj v deželo stopa pomlad z velikimi koraki.

Zvečer, ko se vse umiri, je prav, da umazane končnice panjev in dele čebelnjaka operemo s toplo vodo, ker je zu-

nanji videz panjev in čebelnjaka ogledalo vsakega čebelarja.

Zunanji znaki, ki jih opazujemo ob čistilnem izletu pri AZ panjih so enaki tudi pri nakladnih panjih. Ukrepi pa se malenkostno razlikujejo. Nakladne panje imamo navadno zložene na lesenih legah, v vrstah nekje več drugje manj, odvisno od prostora, ki nam je na razpolago. Na vsaki legi mora biti najmanj za en panj praznega prostora. Ko podnice čistimo položimo na ta prostor novo podnico iz rezerve in nanjo položimo prvi panj v vrsti, seveda brez podnice. Na mesto prvega panja, ki je sedaj prazno, položimo zopet novo podnico ali staro očiščeno in razkuženo. Nanjo naslednji panj in tako teče delo do konca, dokler nismo zamenjali vseh podnic. Ker smo panje »odprli« od spodaj, jih nismo skoraj nič ohladili, ker se gnezda pri nakladnih panjih praviloma nahajajo v najtoplejših to je zgornjih nakladah. Na podnicah lahko po vrstah drobirja in ostalem razberemo vse podrobnosti, enako kot na vloženi kartonih pri AZ panjih. S premeščanjem panjev spodnice na podnico, lahko čebelar z nekaj prakse ugotovi težo (posamezne panje tudi lahko vagamo) in na podlagi tega tudi količino hrane.

Če ugotovimo brezmatičnost je najbolje, da brezmatičnemu panju odvzamemo streho, podnico ter pokrov in ga podložimo sosednji ali kateri drugi močni družini. Važno je, da osirotele družino vedno podložimo. Osirotele čebele se morajo pomakniti navzgor k družini, kjer je navadno v tem času že prva zalega. Če bi naredili obratno bi morale osirotele čebele navzdol k družini, zalega in gnezdo bi ostalo nekje v sredini panja. To pa toplotno ni tako ugodno kot v zgornji nakladi, kjer se praviloma gnezda nahajajo. S takim ukrepom bi gnezdo ohlajali in družino deloma zavrli v nadaljnjem razvoju.

Iz povedanega sledi, da mora imeti čebelar, ki čebelari z nakladnimi panji vedno na zalogi določeno število rezerv-

nih podnic, naklad, pokrovov, streh itd., da lahko kombinira in izbira med kombinacijami, ki jih nakladni panji omogočajo. Sicer bodo uspehi manjši, kot če bi čebelarili v našem standardnem AZ panju.

Že v začetku sem omenil, da si moramo vse kar opazimo pri posameznih panjih vestno zapisovati. Dobri zapiski pomenijo pol uspeha v čebelarstvu. Na žalost, pa se opazi tudi pri nekaterih starejših čebelarjih, da temu ni tako. Videl sem že čebelnjake, kjer je bilo v notranjosti po panjih in stenah še celo stropu vse popisano z različnimi barvami kjer človek nehote dobi vtis, da se iz tega »živ krst« ne znajde. Še celo tisti ne, ki je te stvari zapisoval. Brez dobrih in trajnih zapiskov o življenju in delu posameznih panjev sploh ni mogoče metodično in trajno vršiti izbiro najboljših družin, ki nam morajo biti podlaga za vzgojo matic, ki so v vsakem čebelarstvu odločilnega pomena. Šele na podlagi večletnih opazovanj lahko do neke mere ocenimo kvaliteto po eni liniji, ocena čez noč pa je vedno stvar dvomljive sreče.

Kako bomo vodili zapiske je stvar okusa, važno je le, da jih imamo ob koncu vsake sezone zbrane. Med zimo

jih lahko analiziramo, ter prognoziramo in izbiramo med bodočimi plemenjaki.

Sam si za te namene vsako leto kupim navaden črtan šolski zvezek in vsakemu panju namenim dve strani. Poleg št. in vrste panja imam v zgornjem levem delu še podatke o količini pridelanega medu in cvetnega prahu v zadnjih treh letih, ter v desnem kotu podatke o matici kot je razvidno iz skice.

12	16	3 kg med	matice 1974
2	1,8	2 kg prah	pristrižena
AZ št. 4			hude čebele

Prav tako si zapisujem podatke tudi pri rezervnih družinah.

Vsako leto si za te namene uredimo nov zvezek in upam, da s takim ukrepom, kolikor se ga bomo oprijeli, ne bomo preveč zrahljali ubogega čebelarškega žepa.

Prve strani v zvezku namenimo zapisovanju o najvažnejših vremenskih pojavih kraja kjer čebelarimo, ter podatke o začetku in koncu cvetenja rastlin, ki so za čebelarja v njegovem okolju važne. To je tako imenovani čebelarški cvetni koledar. Iz večletnih zapiskov o začetku in koncu cvetenja posameznih rastlin, lahko precej točno z ozirom na

**Kjer čebela
med dobi,
srka pajek
strup**

(ljudski pregovor)

vreme v tekočem letu predvidimo začetek cvetenja medovitih rastlin. Če to vemo, lahko pravočasno izvršimo ukrepe pri razvoju čebelnjih družin in jih pripravimo v pravem trenutku. Važno za končni uspeh je, da imamo družine

na višku razvoja tik pred pašo, kar vse nam omogoča vsakoletno vestno zapišovanje in s tem v zvezi prognoziranje.

Sicer pa je mesec februar za čebele še vedno čas počitka in morajo imeti popoln mir.

25. KONGRES APIMONDIJE IN RAZVOJ SVETOVNEGA ČEBELARSTVA

INZ. LUDVIK KLUN

V Grenoblu nas je že na vhodu v kongresno dvorano opomnil znak Kongresa: »cvet s čebelo« na osnovno temo, ki jo bo obravnaval kongres; »Čebela in varstvo narave«. Pa bi zato človek pričakoval, da se bo delo kongresa odvijalo v čimbolj naravnih pogojih. Toda pričakala sta nas jeklo in beton, v katerem so se zgubile še tiste anemične lončnice, ki naj bi vsaj slavnostni tribuni dale malo naravnega okolja. Mor-da pa so organizatorji prav s tem hoteli pokazati, kako daleč se je odmaknilo sodobno človeštvo od narave?

Poti nazaj v nedotaknjeno naravo ni več. Človeštvo se tudi za ceno svojega obstoja ne bo odreklo pridobitvam svojega uma. Zato je treba določiti mejo med človekovo dejavnostjo in zaščito narave. V ekološkem pogledu pripada ta naloga predvsem čebelarjem. Toda, če bodo hoteli prebivalci industrijskih po-

dročij ohraniti naravo in jo pretvoriti v področje oddiha, morajo zaščititi in podpreti interese čebelarstva. Še vedno je premalo poznano tudi dejstvo, da izhaja v razvitih deželah ena tretjina prehrabnih izdelkov posredno ali neposredno iz rastlin, ki so jih oprasile čebele.

Če upoštevamo ugotovitev, da potrebuje čebelja družina za svoj obstoj letno 100 kg medu in 50 kg cvetnega prahu, potem laže dojamemo, pred kako velikimi problemi se nahaja sodobno čebelarstvo. Kajti tu se poleg *zaščite čebel pred uničenjem zaradi pesticidov in drugih strupov*, ki so rezultat industrije ali prometa, postavlja zelo ostro tudi *vprašanje rentabilnosti čebelarstva*.

KAKO REŠUJEJO PO SVETU PROBLEMA ZASTRUPITVE ČEBEL?

Veliko si čebelarji obetajo od *zakonskih predpisov* o uporabi strupenih

Francoski visokogorski čebelnjak.
Foto: J. Mi.

škropiv. V tem pogledu imajo ponekod prav lepe uspehe. Seveda so največ napravili v tistih deželah, kjer se zavedajo pomena čebelarstva v narodnem gospodarstvu. Vendar se je pri tem pokazalo, da je precej *nejasnosti glede »neškodljivih« pripravkov*. V tem pogledu sta dala C. Vidano in A. Arzone (Italija) lep doprinos, saj sta dokazala, da šest takih proizvodov (več jih nista raziskovala) zelo močno škoduje čebelarjem in zato predlagata, da gredo vsi tovrstni pripravki skozi mednarodno kontrolo.

ZASTRUPljenI CVETNI PRAH NAJBOLJ SKODUJE ČEBELAM

Močno se je zmanjšala zastrupitev čebel, če so v času cvetenja rastlin, ki so jih »obdelali« s strupenimi pripravki *namestili na žrela posebne osmukače*, ki so preprečili donos cvetnega prahu v panj. Seveda je tak prah uporaben le za gnojilo, kajti v deželi, kjer morajo na ta način varovati čebele pred uničenjem, so že veliko pred tem prenehali s smukanjem cvetnega prahu za ljudsko prehrano, saj so prav v tem pogledu zakonski predpisi zelo strogi.

V vinorodnih predelih kjer včasih, ko trta tudi med, prinesejo čebele velike količine cvetnega prahu v panj in so zato izgube zelo velike, predlagajo *sajenje pelodonosnih dreves in grmičev* v določeni razdalji od vinogradov. Rastline naj bi v času cvetenja trte dajale veliko cvetnega prahu in pa nektarja, da prestrežejo čebele, ki letijo včasih tudi do 50 km daleč v vinograde.

In končno ostane še *beg v gozdove*, oziroma področja, kjer so še zadovoljivi pogoji za čebelarjenje. Prav sem pa že veliko čebelarjev silil tudi pomanjkanje nektarja v naseljenih področjih. To pa je že novo vprašanje, ob katerem se bomo zaradi podobnih razmer pri nas pomudili malo več.

Zastrupljen cvetni prah zelo škoduje čebelarjem. Foto: avtor

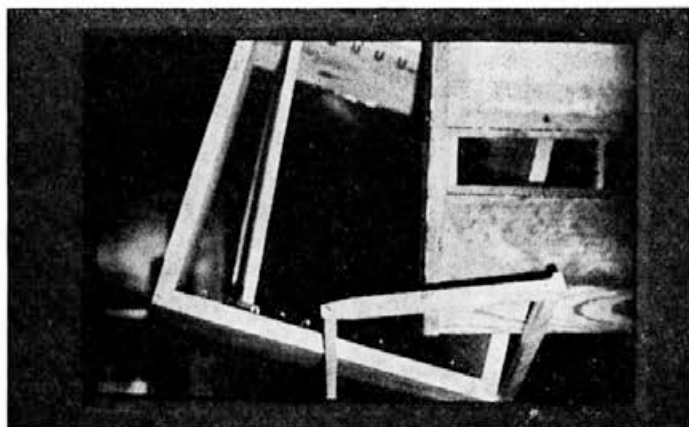
RENTABILNOST ČEBELARSTVA V SEDANJIH RAZMERAH

Vedno večje pomanjkanje paše v področjih z intenzivnim kmetijstvom silil čebelarje, da si poiščejo boljše pašo s prevažanjem čebel. Zato so za ta namen izboljšali sistem prevoza tako, da zadovoljuje potrebam po rentabilnem čebelarjenju. Pa tudi čebelarji, ki so še do nedavno imeli svoje čebele v neposredni bližini svojega bivališča iščejo novih rešitev, saj čebele ne prinesejo dovolj medu niti za svoje potrebe.

Zato je v svetu vedno bolj popularen krožni sistem čebelarjenja, pri katerem svoje panje razpostavijo v takem zaporedju, da jih lahko en del oskrbujejo ko gredo od doma in drugi del, ko se vračajo po drugi poti domov. Lepe uspehe so dosegli pri takem načinu čebelarjenja finski čebelarji. Friderik

Paleta za štiri panje. Foto: avtor

**Podnica z mrežo
za zračenje in
naklada z
razstojišči za
utrditev satnikov
ob prevozu.
Foto: avtor**

Westerinen, ki ima svojih 70 panjev razpostavljenih na 10 stojiščih, nas je na naše tarnanje, o slabih poprečnih donosih najprej vprašal, koliko panjev imamo postavljenih na stalnem mestu.

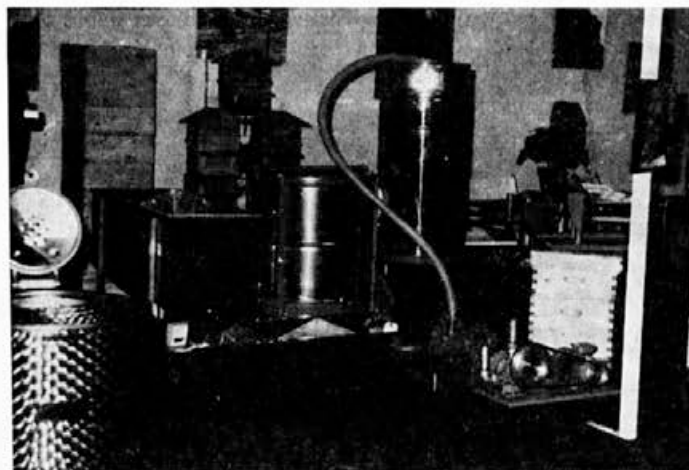
Ko smo mu povedali, da jih je tudi 30 in več je dejal, da so pri njih pred časom delali isto napako. Imeli so podobne donose. Sedaj se jim je donos povečal nad 30 kg, kar v veliki meri pripisujejo novi razporeditvi panjev, saj pride sedaj na vsaka dva kilometra po 5 do 12 panjev, kar je odvisno od tega, koliko donosa daje določeno pasišče. Če je na enem pasišču donos majhen zmanjšajo število panjev tudi pod 5 in jih dodajo stojišču, ki daje večji donos. Seveda ni oskrbovanje panjev v

sedanjih razmerah, ko so na voljo lastna prometna sredstva ni kakšen poseben problem. Skrbijo le za to, da je tehnologija čebelarjenja čimbolj preprosta in da ne zahteva veliko pregledov in opravil. Medtem ko glavna dela opravijo doma, kamor pripeljejo naklade z medom v točenje.

NOVA DOGNANJA O ZRAČENJU PANJEV MED PREVOZOM

Prav ob tem problemu se je zelo nazorno pokazalo, kako pomemben je pretok informacij in kako velike koristi ima lahko tisti, ki je dobro informiran o novostih v svetu.

Ko je ruski raziskovalec A. S. Jakovljev prikazoval slabe rezultate, ki so jih

**Črpalka za
pretok medu
v medarni.
Foto: avtor**

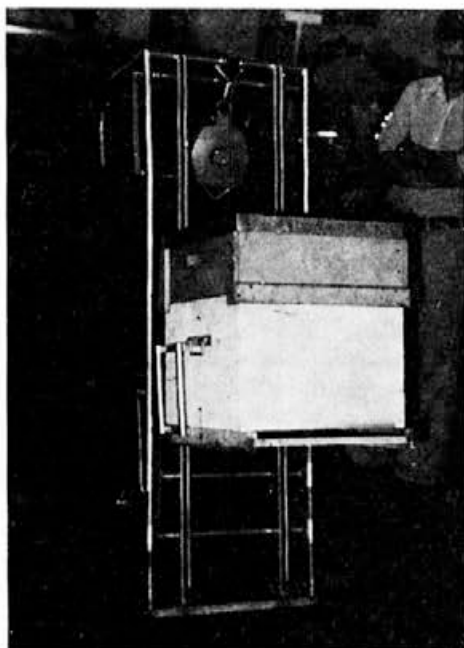

dobili, ko so dve leti na 1000 družinah preizkušali uspešnost prevoza čebel z mrežo oziroma *mrežasto verando* pred žrelom panja, kamor se umakne del čebel ob prevozu, ga je ob koncu vprašal francoski čebelar, zakaj je sploh treba tako prevažati, ko je vendar znan boljši sistem prevoza, to je prevoz z *mrežo v podnici*. V izredno neprijetnem položaju je odgovoril, da so pač preizkušali sistem z verando. Le kaj naj bi drugega delal?

Prevažanje z mrežasto verando pred žrelom panja so pred časom uporabljali tudi francoski čebelarji. Sedaj to opuščajo in prehajajo na zračenje v podnici (dnu panja). Pri takem prevozu čebele ne zamašijo mreže in zato je prevoz uspešen tudi na večje razdalje, ker čebele dobijo vedno dovolj zraka. O tovrstnem zračenju panjev med prevozom smo že pisali («Kako čebelarijo v Avstriji» SČ 8/75), preizkuse bomo opravili letos v okviru programa tehničnega odseka Zveze.

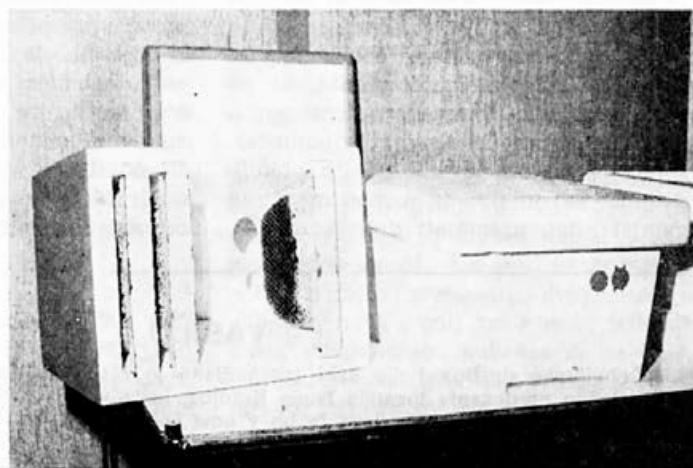
PRIPRAVE ZA NAKLADANJE PANJEV

Videti je, da bodo besedo horuk kmalu črtali iz novejših slovarjev nekaterih čebelarsko ravitih dežel. Osnovno načelo pri prevozu je, da mora prevoz

Nakladalnik za panje. Foto: avtor

opraviti čebelar sam, brez dodatne pomoči pri nakladanju ali razkladanju panjev. Ker pa je pri mehanizaciji na voljo dovolj moči, bi bilo seveda nesmiselno trošiti to moč tako, da bi nakladala panje kot človek, to je po enega. Pripravno dvigalo, montirano na UNIMOGU smo videli na razstavi, ko je

Plemenilčki
iz umetne
snovi.
Foto: J. MI.

Plastični
pitalniki.
Foto: J. Mi.

upravljalno s štirimi panji na paleti. Konstruktor Gerard Claerr, mlad učitelj in čebelar, ki je obenem tudi uradni zastopnik največje ameriške firme s čebelarstvenimi potrebščinami Dadant v Franciji, je zelo domiselno rešil nekatere probleme stabilnosti panjev na paleti. Da se panji med seboj ne premikajo, je nameščen na njih pločevinast pokrov, ki je ob robovih zapognjen. Preko tega pokrova in podstavka je pritrjen elastičen trak, ki ga je moč napeti z natezalko, ki deluje na principu vzvoda (princip je enak kot smo ga opisali v 1. št. S. Č. letos na strani 26). Osnovna plošča palete je dvignjena od tal in služi obenem za podstavek panjev.

Še večje zanimanje čebelarjev so pritegnili priročni nakladalniki, ki po svoji uporabnosti in pripravnosti pomenijo res dober čebelarjev pripomoček. Z nakladalnikom je moč panj z lahkoto dvigniti, saj ima za ta namen montiran manjši vitel, prepeljati do avtomobila,

na njem tehtati panje ali pa ga uporabiti za podstavek pri pregledu panjev. Skratka, res univerzalna uporabnost. Pa tudi izdelava ni komplicirana. Nakladalnikov imajo več vrst (na eno ali na dva kolesa). Cena nakladalnika je 1200 FF ali 4800 din.

V krogu svoje centralne baze, to je tam kjer točijo in hranijo naklade, uporabljajo francoski čebelarji vozičke z ravnim dnom, na katerem so montirani štiri mala gumijasta kolesa. Trdijo, da jim je to izreden pripomoček, saj naklad skoraj ne prenašajo med točenjem in shranjevanjem. Isto velja seveda tudi za med. Nobenega prenašanja posod z medom ne poznajo, ker vse delo od točila do zorilcev opravijo črpalke preko plastičnih cevi!. Zorilci imajo v dnu montirane pipe za polnjenje kozarcev z medom. Zato se nismo prav nič čudili, če je bilo na razstavi prikazanih veliko teh praktičnih pripomočkov za transportiranje medu v medarni.

VABILO

Čebelarstva družina Polje vabi svoje člane in člane bližnjih čebelarstvenih družin, da se udeležijo predavanja tovariša Ivana Kranjca, ki je v letu 1975 pisal mesečna navodila v Slovenskem čebelarju. Predavanje bo v novi šoli v Polju, dne 8. februarja 1976.

Iz Ljubljane vozijo do Polja avtobusi št. 10, 11 in 12.

Čebelarstva družina Polje

NEKAJ MISLI OB IZIDU KNJIGE »ČEBELARJENJE V NAKLADNEM PANJU«

LOJZE KASTELIC

Gospodarska enciklopedija Jochana Georga Krünitza, ki je izšla 1787. leta, torej kmalu po Janševi smrti, posveča v svojem četrtem delu kar 400 strani čebelam in čebelarstvu. V njej so opisani najrazličnejši tipi panjev, v kakršnih se je v tistih časih čebelarilo. Iz množice opisanih bi izdvojil tri, vse preprostoječe.

Tako je na str. 515. opisan panj nekega von Reaumurja, ki je sestavljen iz 6 delov in sicer 2 širših delov, ki služita za plodišče in 4 ožjih polnaklad, ki naj bi služile za medišče. Panj je tudi uporabljen na 184. podobi omenjene enciklopedije. Podoba je še zgovornejša, kot opis in ne rabi posebnega komentarja.

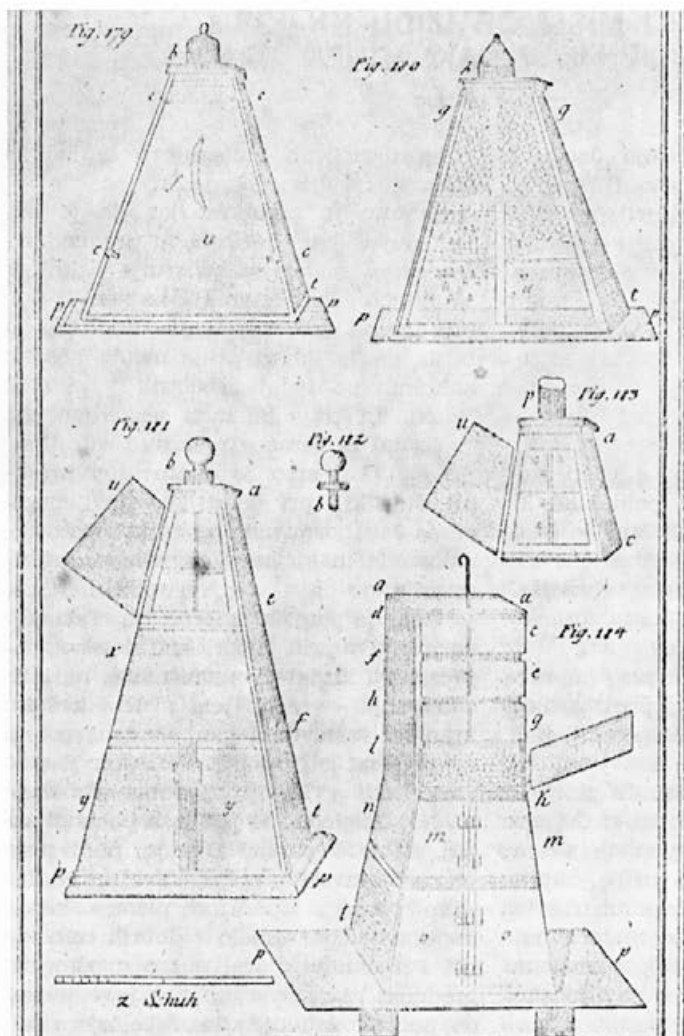
Medtem, ko je navedeni panj napravljen iz lesa, pa je drug prostostoječ panj, na katerega bi rad opozoril, pleten. Prikazuje ga podoba 222 v eni in podoba 223 v drugi inačici. Ta panj je izredno zanimiv iz dveh ozirov: Čeprav je sestavljen iz treh delov, mu je s tem že določena tudi največja višina, kajti postavljali so ga v posebno omarico s prav tako določeno višino, katera naj bi predstavljala čebelnjaček v malem, torej nekakšno minijaturno paviljonsko čebelarjenje. Druga zanimivost tega panja pa je v tem, da se ga je dalo razrezati in sicer — kot svetuje neki gospod Kyrich — bodisi s segreto žico, ali pa čebelarskim nožem. Werner von J. pa priporoča razrezovanje z belo pločevino v obliki noža, kakršna je upodobljena na podobi 225.

Prav tako je zanimiv Palteaujev sestavljen panj, za katerega je bil tudi predviden poseben paviljonček. Ta panj pisci knjige *Sodobno čebelarstvo* opisujejo kot vzorec za Janšev sestavljeni panj. Do njega naj bi prišel preko svojega prijatelja Schiracha, kateri je pre-

vedel tozadevno Palteaujevo knjigo iz francoščine v nemški jezik.

Čeprav je predpostavka, da je bil Palteaujev panj nekakšen predhodnik Janševega sestavljenega panja v knjigi *»Sodobno čebelarstvo II«* na str. 74 dobro utemeljena, se vendar nagibam k misli, da je bil to preje pleten koš, v kakršnih so tedaj čebelarili v okolici Dunaja in ki je bil tako sestavljen, da se je dal razrezati. To največ zato, ker je bilo (kot smo že ugotovili v prejšnji številki) pri zamisli sestavljenega panja Janši osnovno vodilo možnost razrezovanja in s tem racionalnega pridelovanja, ne pa — vsaj v toliki meri ne — širjenje panjskega prostora. Takemu naziranju v prid govori tudi dejstvo, da je v svoji knjigi *»Popolni nauk«* narisal oba panja — sestavljeni pleteni koš in kranjski sestavljeni panj — drug poleg drugega na isti tabli št. III. (kar je pozveto tudi v knjigi *»Sodobno čebelarstvo«*). Očigledno si je Janša postavil za cilj, da bi v okolici Dunaja, predvsem pa na Moravskem polju, s svojim kranjskim panjem izpodrinil pletene koše, kar mu je tudi uspelo v dobrih treh letih. Pri tem je moral nujno upoštevati prednost razrezovanja, zato je v zamenjavo ponudil tamkajšnjim čebelarjem tako sestavljen kranjski panj, ki se je dal prav tako razrezati.

Tu pa pridemo do vprašanja, če se je in v kakšni meri se je razrezljivi kranjski panj uveljavil. Vse kaže, da niti sam Janša ni preveč verjel v njegovo prihodnost, ker ga je opisal v enem samem paragrafu svoje knjige *»Popolni nauk«*, bolj kot novost čebelarjenja z nakladami, kakršna se je v 18. stoletju obravnavala tudi v drugih čebelarskih knjigah. Bolj kot Janša, se je za to novost navdušil P. P. Glavar, kot smo že omenili v prejšnji številki.

Nekaj različic nakladnih panjev v Evropi Janševe dobe. (Desno spodaj /Fig 184./ je von Reaumurjev panj s šestimi nadstropji, oziroma nakladami). Orig. po Krünitzu 1787

Po Janši, Glavarju in Goličniku pa je tak panj tako kot teoretična možnost, kakor tudi praktična uporabnost izginil iz slovenskega čebelarstva in ga ne omenja nobena čebelarstva literatura več. Pač pa so se slovenski čebelarji kranjčarji, zlasti tisti ki so čebelarili bolj na med, kot na roje, močno oprijeli takoimenovanega čebelarjenja »na veho«, t.j. združenja dveh normalnih panjev kranjčev v enega preko ene, dveh ali več veh. Pri tem ni bilo pomembno ali so drugi panj pridružili

osnovnemu zgoraj ali spodaj, bolj važno je poudariti, da je tak način stremel za povečanjem delovnega prostora pri čebelah, medtem ko je panj sestavljen iz obodov služil bolj racionalnemu pridelovanju.

Napisali smo, da je v Janševi dobi — kot posledica Janševnega učenja — kranjski panj v okolici Dunaja izpodrinil prostostoječe pletene koše v dobrih treh letih. Postavlja se zanimivo vprašanje, kakšni vzgibi so spodbujali tam-

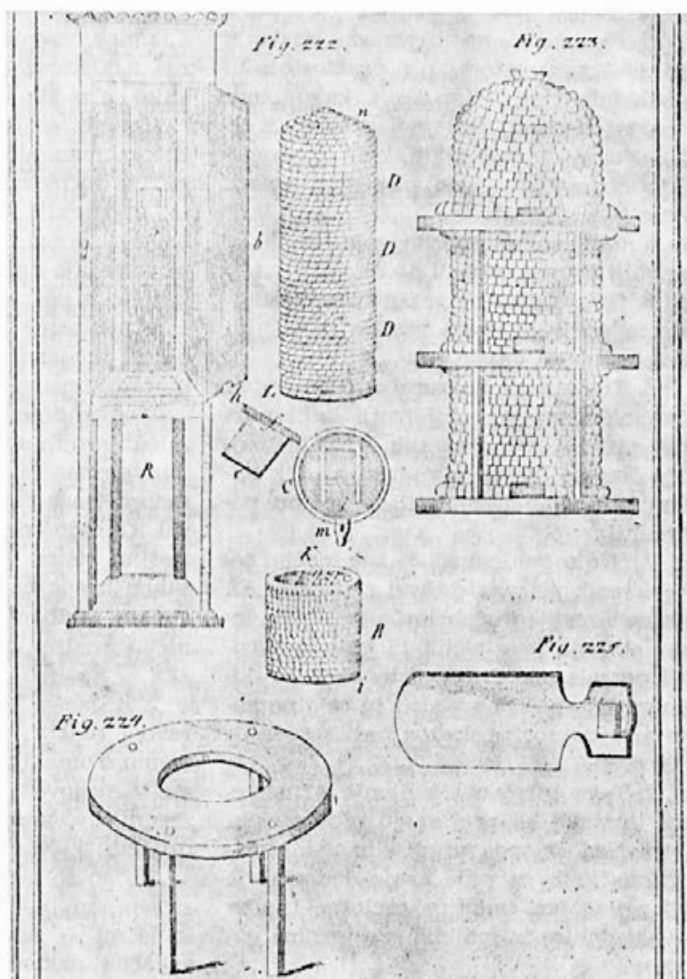
kajšnje čebelarje, da so se v tako kratkem času oprijeli Janševih novosti?

Odgovor na to vprašanje kaže iskati v težnji, da bi svoje panje in čebele v njih čimbolj zaščitili pred zunanjimi podnebnimi vplivi. O tem priča gornji opis pletenega trodelnega koša in Palteaujevega panja. Enega kot drugega so namreč poskušali »obleči«, se pravi, postavljali so jih v posebne skrinje ali paviljone. In tu je iskati zametke takomenovanega praviljonskega čebelarjenja, oz. čebelarjenja v čebelnjakih.

Zibelka takega čebelarjenja pa je bila s svojim gorenjskim panjem ravno

naša dežela. In ko je Janša predstavil tako čebelarjenje takratnim, sicer naprednim, avstrijskim čebelarjem, so se ga s panjem vred, navdušeno oprijeli. In ne samo oni, temveč tako čebelarji še danes domala vse srednje evropske (alpske) dežele. Še danes tak način čebelarjenja v teh deželah zaman poskuša izpodriniti čebelarjenje v nakladnih panjih, kot ugotavlja tudi knjiga »Čebelarjenje v nakladnem panju« na str. 57, kjer pravi, »da je v nekaterih deželah Srednje Evrope (npr. ZR Nemčija, NDR, Avstriji, Češkoslovaški, Zahodnem delu Jugoslavije) vprašanje panjev še vedno

Sestavljeni pleteni panji Janševe dobe. Panje so razdeljevali z nekakšno mrežo (Fig 222. C.) ali pa razrezovali z nožu podobno pločevino (Fig 225). Zaščitili so jih z »obleko« v obliki omarice, oz. paviljončka (Fig 222. R.). Orig. po Krüinitzu 1787

zelo aktualno.« *Z vprašanjem panjev pa zanesljivo tudi vprašanje načina čebelarjenja!*

Tako pridemo do tez, ki so v diame-tralnem nasprotju tezam knjige »Čebelarjenje v nakladnem panju«. Namreč:

1. Prostostoječi, nakladni panji, zlasti stojaki, so tako v svetu, kakor tudi v Evropi pred nastopom Janše močno prevladovali. Opisovanje takih panjev je bilo v Janševem času prava moda.

2. S svojim naukom je svoji okolici (Srednja Evropa) Janša predstavil čebelarjenje svoje rojstne dežele — Kranjske, tj. čebelarjenje s tipičnim panjem za tako čebelarjenje — gorenjskim kranjcem.

3. Prednost neomejenega širjenja panjskega prostora pri prostostoječih nakladnih panjih je Janša, kakor tudi njegovi sledivci, podvrigel prednosti čebelarjenja v čebelnjakih, kjer je neomejeno širjenje, posebno v navpični smeri, omejeno.

4. Tak način čebelarjenja se je v Srednji Evropi ohranil do danes!

5. Kot zibelka takega načina čebelarjenja, ga je ohranila vse do današnjih dni tudi naša dežela.

6. Tudi poznejši izumi v čebelarstvu (premično satje, večji panji ipd.) niso niti pri nas, niti v ostalih deželah Srednje Evrope bistveno vplivali na tak način čebelarjenja. Skušali so se mu podrediti!

7. Svojo renesanso je tak način čebelarjenja pri nas doživel z uvedbo AŽ sistema panja in čebelarjenja. Na prelomu stoletja je v pičlih 15 letih izpodrnil domala vse druge sisteme in se do-dobra udomčil na področju celotne naše ožje domovine, kakor tudi sosednjih pokrajin.

8. Tako hitro uveljavljanje AŽ sistema ima slej ko prej svojo zgodovinsko upravičenost, tudi zaradi klimatskih prilik značilnih za naše kraje, katerim je bil prilagojen (majhne toplotne izgube — skladanica in majhna prostornina panja).

NAKLADNI PANJ IN POLNAKLADE

Knjiga »Čebelarjenje v nakladnem panju« na par mestih sicer omenja polnaklado, vendar ji ne pripisuje posebne vloge pri čebelarjenju v nakladnem panju. Pri opisu LR panja na str. 21. jo pri naštevanju panjskih sestavnih delov celo povsem izpušča, prav tako zapostavlja njeno uporabnost pri opisovanju tehnologije čebelarjenja v tem panju. Skratka: pomen in namen polnaklade pri nakladnih panjih in posebej pri LR panju je v knjigi »Čebelarjenje v nakladnem panju« neopravičljivo zanemarjen.

Zato najbrž ne bo odveč, če se na tem vprašanju malo dlje zadržim in mu posvetim posebno poglavje.

Če se ozremo v zgodovino uveljavljanja nakladnega panja, nam pade v oči, kako so se skoro vsi zagovorniki in konstruktorji izogibali, teoretično tako valjivega manipuliranja z enakimi nastavki. Vsi so morali namreč, hote ali neho-te, upoštevati prirodne zakonitosti čebelnega doma. Te gradilne zakonitosti se oslanjajo na nekakšne tretjinske proporcije v navpični smeri. In ker je večina nakladnih panjev zamišljenih tako, da se jim širi prostor v tej smeri, so morali konstruktorji to tudi upoštevati.

Kot smo že videli, je tudi Janša po zgledu svojih sodobnikov, ali pa po lastnih spoznanjih, pri sestavljanju svojega razrezljivega panja te proporcije upošteval. Gnezdu, oz. zalegi je namenil dve tretjini višine v panju, eno tretjino pa zalogi hrane nad zalego. Tem trem tretjinam je dodal še četrto spodaj, namenjeno gradnji satja, tj. pridelovanju voska.

Kot Janša, se je po teh proporcijah ravnal tudi P. P. Glavar, saj v svojem pismu Tomelliju izrecno poudarja, da sta v njegovem štirinadstropnem panju srednji dve nadstopji namenjeni čebelni družini, tj. čebelnemu gnezdu.

Ko so se pojavili panji s premičnim satjem, so bili v glavnem vsi — stoječi in ležeči — zamišljeni tako, da je bila vališčna naklada dvakrat tako visoka

kot mediščna. In ko so v borbi med zagovorniki velikega in zagovorniki majhnega okvirja (tudi pri nas se je vodila ogorčena borba med enimi in drugimi; in sicer je J. Jurančič zagovarjal manjše, F. Rojina in A. Znidaršič pa velike mere) zmagali prvi, je bila ta zmaga le polovična. Nikakor niso mogli zagovarjati veliko mero satnikov tudi v medišču. Praksa — in praktiki so naši predniki vsekakor bili — jim ni opravičevala takega zagovarjanja.

Rešitev so videli in poskušali uveljaviti s polnaklado! Vališčni nakladi s satniki velike mere, so predvideli mediščno naklado s sicer enakim številom satov, vendar polovične višine. Tako so nastale polnaklade, oz. »nakladni panji«, sestavljeni iz naklad in polnaklad. Značilen primer za tak panj je Gerstungov (turinjski) panj. Kot značilnega navajamo samo zato, ker se je strelovito hitro razširil po vsej Evropi samo v letu 1897 se jih je prodalo 18.000 ampak bolj zato, ker je našel vnete zagovornike tudi pri naših najvidnejših takratnih čebelarjih (Rojina, Znidaršič, Črnagoj itd.). Izmed ostalih nakladnih panjev, ki so imeli za medišče polnaklado, moramo vsekakor omeniti še Dadantovega. Čeprav nešteto krat izpremenjen, dopolnjen in prilagojen različnim razmeram (izpreminjali so ga med drugimi Root, Bertrand, Blatt, pa tudi naš Jevtić za naše razmere) je vedno ohranjal kot svoj bistveni sestavni del mediščno polnaklado!

Kaj pa Langstrothov-Rootov panj, tj. panj o katerem pravzaprav govori knjiga »Čebelarjenje v nakladnem panju«?

Prvotno je sicer Langstroth na predosnovi Blattovega panja zasnoval panj z vališčem in mediščem enake mere. Toda že tovarnar Root, ki je začel ta panj množično izdelovati ter razpošiljati po svetu, je zamenjal medišče enake mere s polnakladnim mediščem. Preko tvrdke Svare v Kolči na Češkem, ki je v zvezi s tvrdko A. J. Root iz Medine v Ohiou izdelovala te panje — medtem so že

dobili ime Langstroth-Rootovi panji — je kot tak kmalu prodril tudi v Evropo.

Tema dvema oblikama Langstroth-Rootovega panja pa se je kmalu pridružila še tretja, tj. panj s tremi enakimi nakladami in sicer služita dve za plodišče in ena za medišče. (Ta oblika pravzaprav tudi upošteva tretjinske proporcije in še najbolj spominja na gerstungovec s pokončnim satjem). Tako se je Langstrothov-Rootov panj razširil po cellem svetu pravzaprav v treh inačicah, ker se je le tako lahko uveljavil kot svetovni panj. Za skromne pašne in trde podnebne razmere (sem spada med drugim Srednja Evropa, k njej pa tudi Slovenija brez Primorske) bi bila potemtakem najprimernejše čebelarjenje (predvsem prezimovanje) v eni desetsatni nakladi z polovičnimi medišči. Za čebelarjenje v srednjih pašnih in zmernih podnebnih razmerah (mediteranske dežele) pa je boljše čebelarjenje v dveh ali več enakih nakladah, s tem da služi kot vališče le ena desetsatna naklada. V izredno bogatih pašnih in ugodnih podnebnih razmerah (sem sodijo čebelarške velesile kot so Argentina, Mehika, Avstralija itd) pa je najprimernejši panj s tremi nakladami, s tem da je vališče v dveh normalnih nakladah.

Ko se je naša družba odločila, da modernizira čebelarstvo med drugim tudi z uvajanjem nakladnega panja pri nas, so se tedanji pospeševalci odločili za tretjo varianto tj. uvedbo LR. panja s tremi nakladami. To pa je bila po moje, najusodnejša napaka, ki je pri nas močno diskreditirala tako nakladni panj, kakor tudi farmsko čebelarjenje. S tem so bile namreč močno predimenzionirane naše podnebne, pašne, najbolj pa kadrovske možnosti! Zakaj?

Razlogov je več! Najpomembnejši je verjetno ta, kot to izredno dognano ugotavlja ing. Klun v svojem delu »Osnove čebelarjenja v nakladnem panju« (Sl. čeb. 1975. str. 242.), da so naše čebele tako strašansko previdne pri širjenju svojega gnezda. Malo hladnejše

vreme, poslabšanje paše ali neprevidno širjenje panjskega prostora, že se stisnejo, naneso med okrog zalege in z razvojem je konec. Če pa jih v širjenje gnezda prisilimo s prestavljanjem zalege, tvegamo možnost, da v primeru močnejših ohladitev, ki so v naših podnebni razmerah zelo pogoste, zapuste prestavljeno zalego. To se dogaja celo v AŽ panju! (Znan je primer, ko je bil eden naših največjih čebelarjev F. Kirar vsled neprevidnega prestavljanja na Pohorju skoro ob čebele in se je zategadelj odločil za rekonstrukcijo AŽ panja!). Skratka, tretjinske proporcije so pri naših čebelah nuja, ki jih mora upoštevati sleherni tehnologija čebelarjenja v slehernem panju. In po mojem bi morali pri naštevanju prednosti LR vis-a-vis AŽ panja postaviti na prvo mesto možnost uporabe polnaklad!

Če hočemo pri nakladnem panju uveljaviti osnovno načelo in hkrati osnovno prednost čebelarjenja v njem, t.j. čebelarjenje z nakladami (in ne s sati, kot pri AŽ), smo v nenehni nevarnosti, da s preuranjenim, ali kakšnim drugačnim nepravilnim posegom, napravimo več škode, kot korist, večkrat celo usodno škodo. To nevarnost predstavlja preradikalno večanje ali manjšanje delovnega prostora v panju. Tej nevarnosti pa se lahko izognemo, ali jo vsaj za polovico zmanjšamo, z uporabo polnaklad namesto normalnih.

Poglejmo, kako to izgleda v praksi!

1. *Pri zazimljenju*: tudi pri najskrbnejšem čebelarjenju bomo jeseni v naših prilikah dosegli pri družinah zelo težko kaj večjo živalnost, kot za eno naklado. Skoro vsi praktiki (glej str. 78. in 79. knjige »Čeb. v nakl. panju«) zazimujejo v eni nakladi, če pa že kdo in kdaj v dveh, mora ponavadi sramežljivo priznati, (glej istotam!), da so mu čebele prezimile le v gornji. Na ta način je druga naklada pri prezimljenju spodaj čisti balast, zgoraj pa nepotrebno (tudi v pogledu zimske zaloge) velik prostor za ogrevanje. Ker pa je, po dru-

gi strani, za živalnejšo družino in potrebno zimsko zalogo v eni nakladi le premalo prostora, je pri zazimljenju več kot idealna rešitev polnaklada, polna zimske zaloge, zlasti pri zazimljenju v skladanicah.

2. *Pri širjenju delovnega prostora z zamenjavo naklad*: če nastopi po zamenjavi normalnih naklad, v katerih je bilo pred tem kompaktno gnezdo, močnejša ohladitev (rekli smo že, da je to pri nas zelo pogosto!), utegnejo čebele vsled prevelike daljinske razlike med obema zalegama, eno zapustiti in se stisniti le okrog enega (ponavadi gornjega) dela zalege. Pri zamenjavi naklad in polnaklad se ta nevarnost skoro povsem izniči, v najslabšem primeru pa je za polovico manjša.

3. *Pri iskoriščanju slabših paš*: če uporabimo pri slabših in srednjih donosih kot medišče normalno naklado, se čebele steška odločijo, da bi začele nanašati med tako visoko nad gnezdom, kot to predstavlja cela naklada. Raje ga nanašajo okrog zalege ter jo na ta način — zlasti pri gozdni paši, proti jeseni in v hladnejših dneh — blokirajo. Tudi temu v veliki meri odpomore polnakladno medišče s pol manjšo razdaljo med prostorom za nanašanje in zalego!

4. *Pri preprečevanju rojenja*: če uporabimo pri preprečevanju rojenja kot medstavek celo naklado, tvegamo dvojne nevarnosti: a) da v brezmatičnem delu v primeru zahladitve čebele zapuste del ali celo vso zalego in b) da si poskušajo v brezmatičnem delu vzrediti novo matico, ker se, zlasti pri obeh odprtih žrelih, zaradi prevelike razdalje med obema deloma, počutijo brezmatične. Razdalja, ki jo v tem primeru nudi polnaklada, pa je ravno pravšna, da izključuje obe nevarnosti.

Vidimo torej, da nam polnaklada rešuje mnoga vprašanja in hkrati preprečuje siceršnja tveganja pri skoro vseh osnovnih opravih klasičnega čebelarjenja v nakladnem panju. Prav poseb-

no dobro pa nam polnaklada služi pri pridelovanju posebnih čebelnih pridelkov: sortnih medov, vitaminiziranih medov, medu v satju, matičnega mlečka, cvetnega prahu iskopanca itd.

Skratka: če hočemo res hoditi po »stopinjah naših znamenitih prednikov Glavarja, Janše in Goličnika in posodabljati prvine njihovega panjskega sistema in načinov čebelarjenja«, moramo pri uvajanju nakladnega panja upoštevati tretjinske proporcije, kakor so jih upoštevali oni, pa tudi Gerstung, Root, Dadant in še vsi ostali veliki poznavalci čebelnega snovanja. Z drugimi besedami: pri naši čebeli (karnijki), pri naših pašnih prilikah, v našem podnebjju (brez Primorske), bi morali z uvaja-

njem nakladnega panja ter čebelarjenja v njem, vsekakor uvesti tudi polnaklado kot osnovni sestavni del!

Enak mediščni in vališčni prostor si lahko v naših razmerah privoščiti le panj, katerega bistveni sestavni del čebelarjenja v njem je prestavljanje in ki ima zasnovano čebelarjenje s sati in ne z panjskimi deli (nakladami).

(Zanimivo je pripomniti, da nekateri naši pisci propagirajo uvedbo Farrarjevega panja, ki je sestavljen pravzaprav iz samih polnaklad, kar mu daje idealne možnosti upoštevanja tretjinskih proporcij, hkrati pa trdovratno odklanjajo uporabo polnaklade pri LR panju?!)

(sledí nadaljevanje in konec)

POMEN STATISTIČNE DOKUMENTACIJE V ČEBELARSTVU

MARTIN MENCEJ

Čebelarji nenehno poudarjamo pomembnost čebelarstva v našem narodnem gospodarstvu, posebno še kot važno vejo kmetijstva, kar brez dvoma tudi je. V zavest gospodarstvenikov tudi vedno bolj prodira spoznanje o pomenu diriganega čebelarstva za žužkocvetno rastlinstvo — polinacija, med potrošniki se vedno bolj uveljavlja med, v industriji vosek, v zdravstvu pa matični mleček, cvetni prah in zadelavina. Če pa vprašamo, koliko čebelarji lahko zadovoljijo potrebam popraševanja, navadno zastane sapa pri odgovoru. Odgovor na vprašanja, s kolikimi čebelnimi družinami čebelarimo, koliko čebelarjev čebelarji pri nas samo na med, koliko se jih ukvarja s pridobivanjem matičnega mlečka, cvetnega prahu ali propolisa, vzbuja ugibanje, v najboljšem primeru pa negotovost. Zakaj?

Zato, ker za te odgovore nimamo nobenih zanesljivih podatkov. Nimamo niti osnovnih podatkov, v kolikih in kakšnih panjih čebelarijo naši čebelarji, kar je osnova za kakršnokoli načrtovanje,

načrtovanje je pa bistven sestavni del našega gospodarskega sistema.

Čebelarji tudi nenehno poudarjamo, da čebelarstvo ne sme biti zapostavljeno, na robu našega družbenega dogajanja in da mora v korak z razvojem celovitega našega gospodarstva, ker ni samo sestavni del kmetijstva, ampak posega s svojimi pridelki prav tako na druga področja. Pri tem pa nastane vprašanje vključevanja čebelarstva v kratkoročne in srednjeročno planiranje našega gospodarstva, pa naj si bo v občinskem, regionalnem ali pa republiškem merilu. Načrtovanje pa temelji na določenih podatkih. Izhodišče slehernemu planiranju je pa točno dejansko stanje. Zato je treba najprej ugotoviti kaj imamo, s čim razpolagamo in šele potem bomo lahko planirali za prihodnje.

Danes se nikakor ne moremo oprati na sicer skrbno zbrane podatke o čebelarstvu v Sloveniji, ki jih je zbralo čebelarsko društvo za Slovenijo, obdelal pa Julij Mayer v Slovenskem čebelarju

1936. leta. Kakor se je slovensko gospodarstvo v štiridesetih letih bistveno spremenilo v svoji strukturi kvaliteti in kvantiteti, tako tudi čebelarstvo kaže danes svojo spremenjeno podobo, če ne po svojem obsegu in strukturi, pa zagotovo po svoji kakovosti. Tedaj zbrani podatki o številu čebelarjev in številu panjev po okrajih (tedanjih srezih), o tem koliko panjev je prišlo na enega čebelarja v okraju, o razmerju med panji s premičnim in nepremičnim satjem, o razmerju med pašnim poljem in številom panjev, so bili vsekakor za tedanje razmere ne le zanimivi, ampak še kako pomembni, ki pa danes v spremenjenih razmerah lahko služijo samo v primerjalne namene. In tudi to bi bilo pomembno in koristno, če bi seveda imeli danes zbrane podobne podatke o stanju našega čebelarstva, ki jih pa na žalost nimamo.

Za naše povojno obdobje imamo samo nekaj nepopolnih podatkov, ki jih je zbrala Zveza čebelarskih društev za Slovenijo, prikazal pa tedanji tajnik Zveze Boris Modrijan v 12. številki Slovenskega čebelarja 1972. leta. Sam avtor tega prikaza pravi, da je bil to samo poskus, in sicer prvi povojni poskus statistične dokumentacije o slovenskem čebelarstvu. Nepopolnost in nezanesljivost teh podatkov kaže že samo dejstvo, da na obrazce za popis čebelarstva ni odgovorilo niti tri četrtine osnovnih organizacij, pa še ti izpolnjeni podatki niso bili popolni, pa naj si bo glede organiziranih ali pa neorganiziranih čebelarjev. Poleg tega zajemajo ti podatki samo starost in poklice čebelarjev ter vrste panjev in nič več. Tako še do danes nimamo podatkov ne o številu čebelarskih družin ne o razporenosti čebelarstev po občinah, da ne govorimo o drugih nič manj važnih podatkih. Razumljivo je da si na podlagi takšne pomanjkljive, nepopolne in netočne dokumentacije ni mogoče ustvariti kakršnekoli zanesljivejše podobe o stanju našega čebelarstva in da ne mo-

re služiti za osnovo niti kratkoročnim niti srednjeročnim razvojnim programom.

Danes vedno bolj sili v ospredje vprašanje standardizacije panjev v slovenskem prostoru, in kako naj planiramo organizirano proizvodnjo teh panjev, če niti ne vemo s kolikšnim številom zastarelih ali za racionalno čebelarjenje neustreznih panjih čebelarimo v Sloveniji. Vedno večji je poudarek na pridobivanju — poleg medu na cvetnem prahu, propolisu in matičnem mlečku. Kako naj kakorkoli planiramo te pridelke za bližnjo in daljnjo prihodnost, če ne vemo, koliko čebelarjev se danes ukvarja s pridobivanjem teh pridelkov in kolikšna je sploh njihova proizvodnja; da ne govorimo o organizirani in načrtovani polinaciji, ki bo prej ali slej tudi pri nas postala aktualna. Zato je milo rečeno, nerazumljivo, da določen del naših osnovnih čebelarskih organizacij z nekakšnim nezadovoljstvom odloži anketne pole za izpolnjevanje statističnih podatkov in obleže v predalih, katere razpošilja naša Zveza čebelarskih društev. Te organizacije najbrže ne vidijo in ne upoštevajo zadostnega pomena teh podatkov za razvoj čebelarstva pri nas.

Nujnost vključevanja delegatov čebelarskih društev v krajevne in ustrezne interesne skupnosti narekuje naš družbeno-politični in gospodarski sistem. S tem dobiva tudi čebelarstvo večjo širino in možnosti za uveljavljanje v naši družbi in to na vseh ravneh družbenopolitičnega življenja. Nikakor pa še ni dovolj, da imajo čebelarska društva svoje delegate v ustreznih skupnostih. Tja bodo morali priti z izdelanimi kratkoročnim in srednjeročnim programom razvoja. Ta bo pa moral temeljiti na že obstoječem stanju čebelarstva v občini, sicer bodo načrti grajeni na pesku in bodo kot takšni nesprejemljivi. Le na ta način bodo lahko čebelarske organi-

(Nadaljevanje na 57. strani)

III. letnik

1976

številka 2

bilten

medex exp.-imp.

d. e. kooperacija

KDO BO
UGANIL,
KAJ JE
NA TEJ
SLIKI?

Ne, ni nagradna uganka za predpustni čas, ni niti slika, ni niti kip preveč modernega umetnika. Skoro okrogel kup na vrhu ni ne luna in ne sonce, zmešjava vsepovsod ni dokumenti o prometu na naših cestah.

Da ne bi preveč ugibali, naj vam kar povemo:

Na spodnji polovici slike so žebiji vseh vrst, od risalnoga in čevljarskega do medenlnestih vijakov.

Nad njimi je kup manjših železnih drobcev, žebjičkov, žice in podobnih smeti.

Zgoraj je levo kup povsem navadnega peska, desno pa nekaj kamenčkov, strokovnjak je brez težave ugotovil, da gre predvsem za granit in za porfir.

Morda vas še zanima povprečna cena takšnih odpadkov, čeprav najbrž ne boste verjeli, da je res. Za en sam gram najmanj en dinar, novi seveda, za en kilogram torej najmanj sto starih jurjev.

???

Da, žebiji, kamenčki in ostala navleka so bili pomešani med propolis, ki so ga k Medexu prinesli nekateri ne preveč izbirčni čebelarji!

Je torej čudno, če vas prosimo še enkrat, da vesino očistite zadelavino, preden jo ponudite v odkup. Sicer bo cena nižja, ali pa je sploh ne boste mogli prodati.

Kaj ne bi bilo škoda zadelavine in denarja?

ZA REALIZACIJO CILJEV SREDNJEROČNEGA PLANA

MAKS GREGORČ

Glede na izvajanja tovariša Aleša Mižigoja, glavnega direktorja našega podjetja, v prvi letošnji številki BILTENA, bi rad spregovoril o naših prizadevanjih za doseg ciljev petletnega plana, saj lahko prav z dobro obveščenostjo članov DE kooperacija zagotovimo vključevanje kooperantov v skupne napore za boljše bodočnost čebelarjev in delavcev v OZD MEDEX.

V letu 1975 se je število kooperantov povzpelo že na 360 pogodbenih, medtem ko jih 14 v celoti združuje delo in delovna sredstva z delavci v OZD MEDEX. To pomeni skoraj podvojitve v primerjavi z letom 1974. Kooperanti imajo svoj svet DE kooperacije in dva delegata v delavskem svetu OZD MEDEX.

Rezultati kooperacijskega sodelovanja se odražajo predvsem v povečani proizvodnji in v boljši organizaciji te proizvodnje. Kooperantom je bil zagotovljen plasman vseh čebeljih pridelkov, MEDEX pa je s tako organizirano proizvodnjo zadovoljil potrebe po matičnem mlečku in propolisu ter na ta način prihranil tudi devize, saj nam uvoz teh surovin zdaj ni več potreben. Pri cvetnem prahu pa je proizvodnja še

vedno premajhna, medtem ko je bil v lanskem letu najbolj občuten izpad proizvodnje medu. Pokazalo se je, da so bili manj prizadeti kooperanti, ki so se že usmerili poleg medu tudi na proizvodnjo drugih čebeljih pridelkov, saj so pri njih v precejšnji meri lahko nadomestili izgube, ki jih je povzročila slaba letina medu. Seveda bomo morali še naprej razvijati in širiti kooperantske odnose v proizvodnji vseh možnih čebeljih pridelkov, precej pa pričakujemo tudi od nadaljnjih raziskav, ki nam kažejo nove možnosti za še bolj vsestransko uporabo teh pridelkov in za uvajanje še sodobnejših tehnoloških rešitev.

V letu 1975 je torej MEDEX garantirala kooperantom plasman vseh pogodbenih količin čebeljih pridelkov, zagotavljal pa je prav tako oskrbo s potrebnim repromaterialom in omogočil ustrezno kreditiranje. Za svoje pridelke so dobili kooperanti najvišje možne cene, ki pa so veljale samo kot akontacija. Na podlagi devetmesečnega poslovanja oziroma po zaključenem glavnem odkupu so bile za dobavljene količine medu priznane še po 3 din po kg, medtem ko bo dokončna cena določena šele

po zaključnem računu. Glede na težke razmere, v katerih so se znašli kooperanti v preteklem letu, so razliko, ki je bila izplačana, v celoti prevzeli in porabili vsak po svojem preudarku, tako da torej ni bila uporabljena kot osnova za oblikovanje skupnih sredstev.

Kooperanti bodo sodelovali tudi pri zaključnem računu. Potrebno bo analizirati in oceniti možnosti za izdvojitev dodatnih sredstev za kooperacijo na osnovi končnega obračuna poslovanja v preteklem letu, prav tako bodo kooperanti sami najbolje ocenili potrebo po oblikovanju, oziroma združevanju sredstev v sklad raziskav in v sklad za razvoj. Prav je, da že danes razmislimo o teh vprašanjih in da se o njih na sre-

čanjih pogovorimo, tako da bi delegati na seji sveta kooperantov v februarju in na sestanku delavskega sveta OZD MEDEX lahko sodelovali pri sprejemanju ustreznih sklepov. Od prizadevanj kooperantov in delavcev v OZD bo odvisno, kako bomo razvili še boljše oblike sodelovanja, ki bodo ustrezale medsebojni dohodkovni odvisnosti in ki bodo omogočile uresničitev ciljev v obdobju od 1976. do 1980. leta.

Med temi cilji pa je zlasti pomembno, da povečamo oskrbo s surovinami preko kooperantskih odnosov in da razvijemo obseg finalne proizvodnje tako, da bo lahko še večjemu številu kooperantov postalo čebelarjenje osnovna dejavnost.

NAJSTAREJŠA TOVARNA ZDRAVIL IN NAJSODOBNEJŠA LEKARNA HKRATI

MITJA VOSNJAK

je čebelji panj, čebelje bivališče pravzaprav, kajti čebelji rod je že milijone let pred izdelavo prvega panja pripravljaj in shranjeval svoje pridelke zase in za zarod v koših, v duplinah dreves ali v skalnih jamah, že tisočletja pa si tudi človek prilasča in uporablja čebelje zaklade, zlasti med, ki je dragocena hrana in še bolj dragoceno naravno zdravilo. Gospodarski pomen čebele je danes splošno priznan, precej zaradi njenih pridelkov, medu in voska, matičnega mlečka, cvetnega prahu in zedelavine, še bolj pa, ker z oprasovanjem odločilno prispeva k boljšim in bogatejšim letinam, a tudi k obilnejšim žetvam vrste njivskih in travniških kultur. Za nas Slovence in za našo deželo pa je bila in je čebela še kaj več, saj si je pridobila marsikje častno mesto.

Najbrž ni le slučaj, da so v razvoju našega slovstva pred več kot stoletjem

kar po vrsti rojile Kranjska čbelica v Ljubljani, Slovenska čbela v Celju in Slovenska bčela v Celovcu, slučaj ni tudi, da si je prva znanstvena ustanova na naših tleh pred več kot četrto tisočletja v svoj grb zarisala čebelji ulj in čebelo v letu nad Ljubljano, za svoje člane pa izbrala ime čebele, apes academie Academie aperosorum. Samo na naših tleh se je rodila in samo pri nas se je razvila bogata, poezije in humorja polna ljudska umetnost slikanja na panjske končnice, povsod je zaslovela prav naša skromna, dobra sivka, apis mellifica carnica, iz naše domovine je odšel v svet prvi strokovni učitelj čebelarstva, Anton Janša, ki je ponesel s sabo tudi modre čebelarke nauke, zlasti še povsem novo zahtevo, da čebelar ne sme pobijati čebel, če bi rad prišel do medu, da mora uvesti novo tehnologijo, ki mu bo dajala dober med, čebelar pa ohranjala življenje.

A to so vse tradicije, kot je tradicija tudi naša stara kranjska medica, ki ji je Valvazor že v letu 1689. priznal vse njene čudovite lastnosti in ki jo Medex tudi danes pripravlja prav takšno. Kakršna je bila nekoč, ali pa je to vse bolj idila, kot je idila slikovito, domače pobarvano Gasparijevo razpoloženje pred čebeljnjakom ali vrsta stihov od Vodnika do Župančiča in še naprej. Danes nas namreč čebelarstvo zanima iz povsem drugačnih razlogov, čebelji pridelki nam nenadomestljivo dopolnjujejo prehrano in so nam tudi nadvse uspešno naravno zdravilo. Za naš čas seveda ni dovolj, kar so vedele že naše babice in tudi babice naših babic, dovolj ni tudi, kar so o naravnem zdravlilstvu lepo napisali župnik Kneipp in še mnogi drugi. Če hočemo izkoristiti kar najbolje možnosti, ki nam jih nudi čebelji panj, najstarejša tovarna zdravil in naj-sodobnejša lekarna na svetu, se moramo spoprijeti tudi s povsem nenavadnimi pojmi kot so na primer titer hemaglutinacije pri preskušanju zaviralnega učinka propolisa in mlečka na virus A influence v kokošjem plodu, razlika v fertlnosti miši, hranjenih z različnimi vrstami cvetnega prahu ali pa spremembe vrednosti v hepatogramu in v krvni sliki bolnikov, ki so ob zdravljenju z radium-terapijo zaradi malignih obolenj jemali naravni preparat Melbrosin super oziroma Medex Apikompleks.

V skoro vsaki sodobni knjigi, ki govori o pravilni prehrani in o človekovem zdravju, boste lahko prebrali vrsto ugotovitev, kot na primer:

— da velja med že skozi stoletja za dragoceno naravno zdravilo, ki so ga ce-

nili in ga še cenijo pri obolenju prebavil, dihal, jeter, srca, ožilja, živčnega sistema in podobno, da je sodobna znanost dokazala, kako je med najpopolnejša hrana za človeški organizem, posebej še za srce, mišice, jetra in možgane, da povečuje aktivnost človeka, da je nenadomestljiv v prehrani otrok, nosečnic, rekonvalescentov in starejših ljudi, da je zelo koristen pri težkih naporih in pri športu;

— da je cvetni prah najbolj koncentrirana hrana, kar jih poznamo, da so v njem prav vse snovi, ki jih rabi organizem za rast in za vzdrževanje biološkega ravnotežja, da vzpodbuja telesno in duševno aktivnost, urejuje prenavljanje in izboljšuje vid;

— da je mleček biološki stimulator, ki pri čebelah odloča o razvoju ličinke v matico ali delavko, o dolžini življenja in o sposobnosti razmnoževanja, da urejuje v človeku krvni pritisk, osvežuje in krepi živčni sistem ter delovanje možganov, zadržuje staranje celic, hkrati pa zavira rast bakterij, plesni in virusov;

— da je zadelavina ali propolis aktivna snov z izredno močnim učinkom proti virusom in bakterijam, da uspešno preprečuje najrazličnejša vnetna obolenja, blaži srbečico, oz. bolečine kože in sluznice ter pospešuje celjenje ran.

V nobeni knjigi, temveč le v nekaterih strokovnih glasilih ali celo samo v arhivih centra za biotiko pri OZD MEDEX pa so zapisane ugotovitve vrste najnovejših raziskav o lastnostih in o zdravju koristnem delovanju čebeljih pridelkov in iz njih izdelanih naravnih poživil.

(Se nadaljuje)

OBVESTILO

Tudi za leto 1976 vabimo vse čebelarje k poslovno-tehničnemu sodelovanju v čebelski proizvodnji. Interesenti se lahko zglašajo pri OZD »MEDEX« že februarja, zaradi sklenitve kooperacijske pogodbe.

(Nadaljevanje z 52. strani)

zacije uveljavljale čebelarstvo in svoje težnje.

Samo pogled v tujino naj zadostuje, kakšen pomen pripisujejo takšnim in podobnim podatkom, kjer vsak čas lahko postrežejo z dokumentacijo o stanju in potrebah za razvoj, s čemer se lahko uspešno vključujejo v razvojne gospodarske programe, pa naj si bo v lokalnem ali pa v državnem merilu. Na ta način lahko tudi postavljajo in uteme-

ljujejo zahtevo v pogledu sredstev za uspešen razvoj čebelarske dejavnosti v svoji deželi. Zato bomo morali tudi pri nas priti čimprej do ustrezne dokumentacije, najprej v občinskem in potem v republiškem merilu, kar vse je v interesu slehernega čebelarja, sleherne čebelarske organizacije. Vsako odlaganje in odstopanje od te zahteve gre na škodo naših upravičenih zahtev in potreb. Vsako zanemarjanje tega se bo prej ali slej maščevalo na slehernem čebelarju.

KRMLJENJE ČEBEL POZIMI

IVAN KRAJNC (ZA DISKUSIJO)

V zimskem času potrebuje čebela za svoj obstoj zelo malo hrane. Prav tako ji v tem letnem času ni potrebno pitati zalege, ker je matica prenehala z zaleganjem. Koncem januarja pa v naših klimatskih razmerah prične matica z zaleganjem jajčec. To je vzrok, da se mora v gnezdu temperatura dvigniti na 35 °C, kar pa ima za posledico, da se močno poveča poraba medu, ki raste v nemajhni meri tudi na račun pitanja zalege.

Kako pa si čebelar pomaga takrat, ko je v panju pozimi premalo hrane in to iz kakršnegakoli vzroka. S tem lahko tudi dražilno vspodbujamo matico k zaleganju. V tem času je v večini naših krajev neprimerno, da bi čebelam dodajali raztopino. Zelo dobro pa se obnese medena pogača, kateri dodamo beljakovinske nadomestke cvetnega prahu. Pogačo napravimo tako, da vročemu medu dodamo štiri dele sladkorja. Sladkor, ki ga dodajamo mora biti v prahu, če ga nimamo ga lahko meljemo sami. Delo samo je zelo podobno mesenju kruha. Na desko damo sladkor, ki mu v sredini napravimo jamo, v katero vlijemo vroči med. S kuhalnico ali navadno žlico maso dobro premešamo, nato pa mesimo tako dolgo, da se sladkor ne lepi več za prste. Sladkor

in med dodajamo po potrebi, dokler ne dobimo primerne gostote. Večje količine lahko mesimo tudi v mešalcih za beton.

Pri AŽ panjih pokladamo pogače v pitalnike ali nad gnezdo, pri nakladnih panjih pa napravimo s pogače ploščo, debeline enega cm, ki jo položimo na preluknjan papir ali gazo. Takšno pogačo pa položimo na okvirje, točno nad družino.

Dober je tudi ledenec, ki ga napravimo tako, da pet delov sladkorja kuhamo z enim delom vode. Maso moramo med vretjem dobro mešati s kuhalnico, ko v njej ne opazimo več kristalov — to je približno po desetih minutah — kanemo par kapljic na mrzel krožnik ali moker papir. Ko se sladkor strdi, se ne sme lepiti za prste, če se lepi, kuhamo še nekaj časa. Posoda mora biti dovolj velika, ker se masa med kuhanjem rada peni. Po kuhanju maso malo ohladimo in nato zlijemo v kalupe, pitalnike ali vmesne pokrove. Na dnu kalupov vstavimo moker papir. Kot kalup lahko uporabljamo tudi prazen satnik in napravimo ploščice debeline dveh centimetrov. Lahko pa te ploščice, ko je sladkor še vroč režemo na poljubne kose.

Suhega sladkorja, ki je bil nekdanj zelo v modi ne priporočam, ker ga čebe-

le raznosijo po celem panju in ga v izletnih dnevih nosijo tudi iz njega.

Ko sem pred leti v poletni brezpašni dobi pital s suhim sladkorjem, sem vedno dobil na bradah panjev kristale suhega sladkorja.

V primeru, da medu nimamo ali si ga želimo prihraniti, lahko tudi sami spremenimo trsni sladkor v grozdni ali sadni sladkor. Za to potrebujemo dva dela sladkorja in en del vode. Tej masi primešamo 2 grama mlečne kisline (lahko jo kupimo v vsaki lekarni) na kilogram sladkorja. To zmes kuhamo pol ure tako da vre. Pri tem se sladkor skoraj v celoti razgradi v grozdni in sadni sladkor. Tej raztopini pa dodamo sladkor v prahu v razmerju 1:3. Tako dodamo čebelam s pogačo tudi invertni sladkor, ki ga čebele brez škode in veliko lažje prebavijo, ker je po strukturi sladkorjev zelo podoben pravemu medu.

Vsako dražilno pitanje čebel pa je v tem času neuspešno, če ni v panju zadostne količine cvetnega prahu. Če čebelem primanjkuje tudi cvetnega prahu, ga moramo dodati v pogačo. V ta namen se danes uporabljajo tudi nadomestki, ki vsebujejo mnogo beljakovin. V svetu so danes najbolj razširjeni, sojina moka (razmaščena), suh kvas, in mleko v prahu. Nadomestke za cvetni prah lahko dajemo tudi izven čebelnjaka, največ 20 m od njega, ki pa jim primešamo 20 % cvetnega prahu, da jih čebele rajši jemljejo. V toplih dneh lahko poleg pitalnika z nadomestki cvetnega prahu postavimo posodo s sladkorno raztopino. Raztopina mora biti kelo redka, v razmerju 1:5. Pitanje zalege čebele zelo izčrpa, zato stare čebele pospešeno odmirajo. Zamenja jih mladi rod, ki še ni okužen s spori nosese.

V nasprotju z našo čebelo, zalegajo italijanka in njeni križanci preko vse zime. Verjetno marsikdo tega ne verjame. Mnogi se boste vprašali, kjer pa je v tem času voda, ki je čebelam za pitanje mladega rodu neobhodno po-

trebna? Vsem nam je dobro znano, da je med zelo higroskopičen. To fizikalno dejstvo izrabljajo čebele v zimskem času tako, da odkrijejo celice z medom. Med postane na površini vlažen in kapljice, ki se pojavijo na njegovi površini uporabljajo čebele za krmljenje zalege. Pri zazimljenih super družinah, z veliko zalogo hrane in cvetnega prahu, lahko spomladi že pri prvem pregledu ugotovimo, da je panj poln mladih čebel in da je taka družina brez posebnih posegov sposobna za prvo spomladansko pašo.

Naša sivka, zaradi svojih bioloških lastnosti, tega ne zmore. Zelo zgodaj se sicer razvije do desetih satov zalege, že okrog Petrovega, ko se pričnejo dnevi krajšati, pa prične matica popuščati v zaleganju in nobene paše ne more več v popolnosti izkoristiti. Čebelar si zato v brezpašni dobi pomaga z dražilnim krmljenjem, ki pa v tem času pri sivki nima več tako močnega učinka.

Le s pravilno prehrano lahko vzgojimo zdrave in močne čebelje družine, ki nam bodo dale visoke donose in s tem dohodek. Angleži so si vzgojili čebelo, ki jim v njihovi skopi deželi, kjer je zelo dosti padavin in meglenih dni prinaša dohodek. Pri tem niso bili sentimentalni pri izbiri. Čebelo, ki je obolevala za nosečo in pršico, ter ni bila sposobna zasesti treh naklad nakladnega panja so križali z italijansko pasmo. Dobili so bastarda, ki je zelo odporen in rodovit. Tudi naši primorski čebelarji že na veliko kupujejo italijanske matice in jih križajo s troji naše sivke.

Vem in zavedam se, da bo zato ogenj v strehi, ker so to hude trditve na račun naše sivke, vendar so to že pred nami dognali drugi, ki nas v tem pogledu že prehitujejo. Kot primer lahko navedem Fince, ki čebelarijo v zelo ostrih klimatskih razmerah. Tudi na Hvaru že dve leti vzgajajo neko »boljšo« čebelo. Vendar ne morem trditi kakšna je. Star pregovor pa je: »Če v grmu nekaj šumi, je nekaj notri«.

SPREMINJANJE ŽIVALNOSTI ČEBELNE DRUŽINE V PANJU

(NADALJEVANJE)

PRVI RODOVI POLETNIH ČEBEL

Na pomlad sestavljajo čebelno družino stare zimske čebele in mladice letošnje generacije. V panjih se dogaja naslednje: Zimske čebele polagoma odmirajo in porajajo se letošnje mladice, ki po nekaj tednih tudi same umirajo. Od hitrosti prirastka in odmiranja čebel pa je odvisna moč čebelne družine. Vsi pričakujemo, da se družine na pomlad večajo in množijo. Kjer ni to takoj opazno, iščemo vzroke v bolezni ali krivimo za to vreme. Nikdar pa si ne zastavimo vprašanja, ali so zimske čebele po številu sposobne, da bi vzredile večje število zalege in bi se na ta način dvignila moč družine.

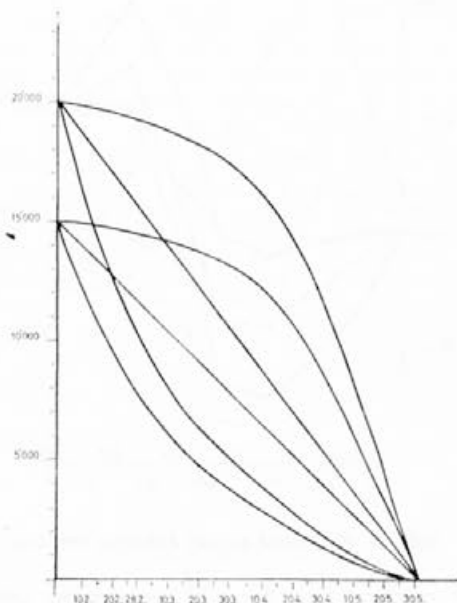
Da nekako razumemo vsa dogajanja v panju, moramo za podlago sprejeti par dejstev:

- Matica začne močnejše zalegati 1. marca.
- Do 15. aprila zaleže vsak dan po 100 jajčec.
- Od 16. aprila dalje pa zalega matica dnevno po 250—500 jajčec.

Takšno zaleganje traja vse do trenutka, ko je prirastek mladice enak številu odmrlih čebel. Odslej naprej se število čebel v panju veča le, če matica dnevno zaleže še večje število jajčec, ali pa, da se podaljša življenjska doba mladice.

Na splošno je življenjska doba posameznih čebel izredno važna zadeva za rast družine. V naših računih jo opredelimo z 30 dnevi, čeprav so nekateri raziskovalci ugotovili, da je povprečna življenjska doba pašnih čebel le 24 dni.

Številčno rast družin pa po dosedanjih meritvah ne smemo previsoko ceniti. V dobrih družinah dosegajo komaj 50 %. Običajno se suče okrog 40 %, v slabicah seveda še nižje.

Slika 2. Odmiranje zimskih čebel v močnih družinah

DOGNANJA NAŠIH OPAŽANJ

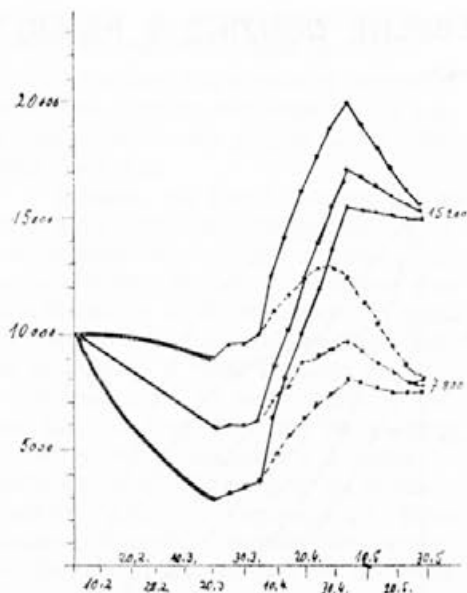
Za podlago vzamemo panj, v katerem matica zaleže dnevno 100 oziroma pozneje 500 jajčec, življenjska doba traja 30 dni, prirastek pa je 100 %.

Kot kaže črtež, upada do 21. marca v panju število čebel po vseh treh krivuljah iz prejšnjega razgovora, ker so pač v družini le zimske čebele.

Čeprav se po 21. marcu vsak dan izvali po 100 čebel, ostane moč družine vse do 4. aprila nekako na isti višini, ker tudi vsak dan odmre določen odstotek zimskih čebel.

Slika 3: Pomladanski razvoj družine

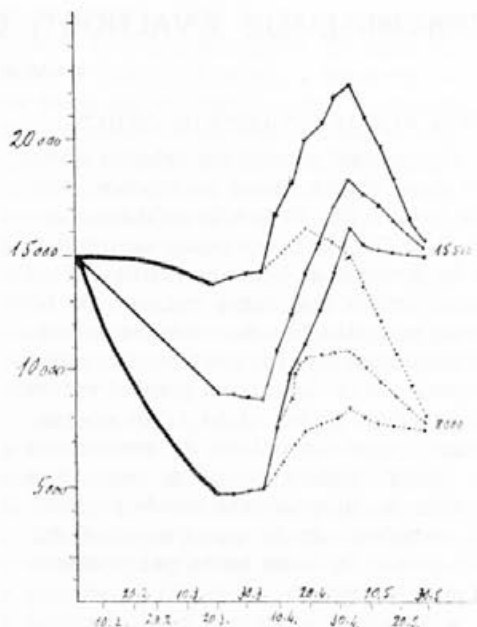
Pri vseh treh krivuljah se številčna moč po 4. aprilu vidno veča. Sicer je dnevni prirastek v panjih še vedno precej enak, pa je že očitno, da je napredek v panju št. 2 (zgornja krivulja) ugodnejši in to zaradi večjega števila zimskih čebel. Druga dva panja kasnita

Slika 3. Pomladni razvoj čebelne družine

v razvoju. Prvi panj, ki mu dnevno odмира enako število zimskih čebel, je v razvoju že 10 dni za panjem št. 2. Vsak dan zamude v pomladanskem razvoju pa pomeni že precejšnjo čebelarjevo škodo. Še na slabšem je tretji panj, ki je kar 12–14 dni v zamudi, kar gotovo močno vpliva na donos medu iz zgornje paše. Pri optimalnih prilikah utegnejo vsi trije panji ob koncu maja doseči nekako 15.000 čebel.

Pa nam malokatera pomlad prinaša optimalne razvojne možnosti. Izredno slabo je bilo 1975. leto. Razvoj ob takih razmerah prikazujejo spodnje tri krivulje. V panjih je vse premalo čebel, ki bi lahko ogrevale večje kolobarje zalege in vse premalo dojlj, ki bi zadostno pitale žerke v celicah. Vse to pa zmanjšuje številčni prirastek v panjih. Tako doseže panj po prvi varianti v začetku maja komaj 9700 čebel, torej celo nekaj manj, kot jih je imel pred tremi meseci, ko se še niso porajale letošnje mladice. Še slabše se godi panju po tretji varianti, ki le polagoma napreduje, ker

Slika 4. Razvoj srednje močne družine

dosega njegov številčni prirastek komaj 40%. Kako naj tak slabič uspešno izkoristi pomladno pašo?

Iz navedenega je razvidno, da imajo panji, ki so prezimili 10.000 čebel, velike težave, da se na pomlad razvijajo v družine, ki bi temeljito lahko izkoristile pomladansko pašo. Da taka družina doseže v začetku maja dovoljno moč, je potrebno:

- da je umrljivost zimskih čebel v prvih pomladanskih tednih zelo majhna,
- da matica po 15. marcu močno zalega,
- da je številčni prirastek čim večji.

Poleg tega pa morajo imeti dojlje že v panju dovoljne zaloge medu in obnožine. Obenem mora biti tudi primerno vreme, da prinašajo pašne čebele še pred glavno pašo v panj dovolj svežega peloda, pa tudi medicine.

Zavedati se moramo, da prikazuje zgornja krivulja optimalni razvoj družine z desetimi tisoči prezimljenih čebel v začetku februarja, spodnja krivulja pa

pomladni razvoj istega panja v najslabših razmerah. Sicer pa se odvija razvoj takih panjev v naši pokrajini v možnosti razvoja v širokem razponu med obema krivuljama.

Slika 4 in 5: Razvoj močnih družin

Oglejmo si še razvoj srednje močne družine, ki ima v začetku februarja 15.000 prezimljenih čebel, ter se razvija v enakih pogojih, kot smo jih opisali v prejšnjih razmišljanjih. Od 10. do 30. aprila je v vseh treh krivuljah viden večji ali manjši vzpon. Ob optimalnem razvoju ima ta panj v začetku glavne pomladanske paše 21.000 čebel, srednji pa 11.700 čebel. Upad krivulj v mesecu maju izpričuje nagel padec, ker postane življenjska doba krajša zaradi hudega pašnega napora.

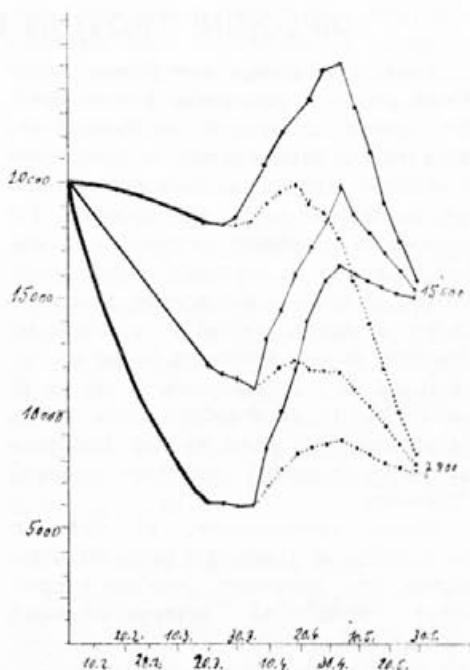
Še očitnejši je razvoj sodobnega pridobitnega plemenjaka, ki izkazuje 1. februarja 20.000 prezimljenih čebel. Tudi pri teh dveh prikazih se lahko razvijajo naše družine v širokem razponu med spodnjo in zgornjo krivuljo.

Iz navedenega izhaja naslednji zaključek:

- V *Svickarskem Sredogorju* (ki je zelo podobno našim prilikam — opomba prevajalca) izkoristijo pomladno pašo lahko samo panji, ki prezimijo vsaj 15.000 zimskih čebel.

- Odmiranje zimskih čebel v prvih zimskih mesecih odločilno vpliva na razvoj celotne družine. Idealno bi bilo, da bi čim več zimskih čebel preživelu še ves mesec april in šele nato naglo odmirale.

- Matica mora v marcu in v začetku aprila relativno močno zalegati, vsaj 500

Slika 5. Razvoj sodobnega pridobitnega panja

do 750 jajčec dnevno. Številčni prirastek se mora sukati okoli 60% in v panju mora biti najmanj 12.000 čebel, da lahko vzreja potrebno zalego.

- Povprečna življenjska doba mora trajati vsaj 30 dni.

- Poleg navedenih pogojev pa je za uspešen razvoj družine potrebna oskrba beljakovin, peloda in tudi vode. Samo ob sebi umevno igrajo vremenske prilike v teh kritičnih tednih zelo važno vlogo.

(Prevod — Julij Mayer)

(Se nadaljuje)

OBVESTILO

Cebelarji začetniki se obračajo na nas, da jim pomagamo nabaviti čebele. Prosimo vse čebelarje, ki imajo letošnjo pomlad namen prodati kranjčice ali čebelje družine na satju (AŽ), da pošljejo svoje ponudbe s cenami na naslov: Zveza čebelarji društev Slovenije, Cankarjeva 3/II, Ljubljana.

DIPLOIDNI TROTI IN LUKNJIČAVA ZALEGA

Luknjičava zalega se v čebelnih družinah pojavlja pogosteje, kot se čebelar zaveda o vzrokih in posledicah. Med vzroki luknjičavosti je nastajanje diploidnih troto, kar je zopet odvisno od določanja spola pri čebelah. Pri spolno se množočih organiziranih določajo znake in lastnosti genski pari, tvoreči dvojico — alelovi par. Ena alela izhaja iz enega roditelja in druga od drugega. Število genov pa je veliko. Sestavljeni so v kromosome, ki jih pa ni veliko število. Za določeno vrsto stalno, karakteristično. Tako so tudi kromosomi parni, dvosadni, organizem je tedaj diploiden.

Razen kromosomov, ki določajo morfološke in fiziološke lastnosti organizmu, ima organizem posebne kromosome, imenovane **heterokromosomi (spolni kromosomi)**, ki določajo spol. Pri večini organizmov, npr. pri človeku, so dvojni ter jih označujemo z **X in Y**.

Čebele imajo **samo eno vrsto spolnih kromosomov**, t. j. kromosom **X** ki določa spol. V njem sta oba spolna faktorja, seks-aleli moški in ženski, trdno spojena. Zaradi enostavnosti zato tudi za ta dva spolna faktorja uporabljamo simboliko **X**, kot za celi spolni kromosom s pripadajočim številčnim indeksom. Spol je odvisen od tega, kako je ta kromosom sestavljen. Pri delovni čebeli in **matici** je **dvojen XX**, to je **diploid**, medtem ko je pri **trotu** zastopan samo **enkrat X**, to pa je **haploid**. Vendar ta dvojica spolnih faktorjev, torej seks-alel, ni povsem enaka v genetičnem smislu. Whiting je ugotovil pri najezdniku celih 9 variant seks-alel, ki jih označujemo **X1, X2, X3, ... X9**, medtem ko je Mackensen ugotovil celo 11 variant (mnogokratni alelomortizem), kar vse lahko apliciramo pri čebelah.

Parjenja v sorodstvu

Diploidni troti nastajajo iz oplojenih jajčec kot posledica parjenja v so-

rodstvu, kakršnega se vse bolj poslužujemo pri plemenitvah, ki imajo za glavni cilj doseči boljše, koristne lastnosti s homozygotno kombinacijo ali drugače povedano, pri svojih čebelah **dobre lastnosti utrjevanja in stabiliziranja**. Parjenja v sorodstvu združuje enako z enakim, toda ne le v dobrih, temveč tudi nezaželenih lastnostih ter prinaša tudi neugodne posledice. Znižuje predvsem število genotipov za nadaljnjo odbiro, slabi vitaliteto in prilagodilno sposobnost organizma ter še nekatere neugodne posledice, ali z eno besedo: **degeneracijo in depresijo!** Na ta način torej nastajajo tudi diploidni troti na poti do alelovega para enake seks-alele!

Pojavljanje znakov degeneracije, torej tudi **luknjičaste zalege**, je opozorilo, da je treba s **parjenjem v sorodstvu prenehati in začeti z »osvežitvijo krvi«!**

Kakor smo že povedali, se zaradi parjenja v sorodstvu raznih stopenj pojavlja tudi raztresena in presledkasta zalega. Vzemimo, da ima matica, izbrana za plemenitev, v svoji semenski mošnjici pisano mešanico spolnih faktorjev, recimo od osmih troto, s katerimi se je bila parila. Te različne spolne faktorje bodo od nje podedovali vsi njeni potomci: navadne čebele in matice, medtem ko prejmejo troti samo po enega od obeh spolnih faktorjev in to v razmerju 1 : 1.

Primeri: 1. **Matica** × **sin** (možno letinoeminacijo — umetno osemenitvijo). matice:

Matica: **X1, X2**, njeni troti **X1, X2**.

Jajčeca: **X1, X2**, spermije **X1, X2**.

Kombinacije: **X1, X1, X1, X2, X2, X2**.

Nastanejo 4 kombinacije spolnih faktorjev, od teh polovica homozygotnih in 50% luknjičave zalege!

2. **Sestra in brat:** pravzaprav je to parjenje matic — hčere s troti plemen-

ske matice, torej križanje na matico nazaj!

Spojitev spolnih faktorjev plemenske matice:

Matica: X 3, X 5, njeni troti X 3, X 5.

Njene hčere: X 3, X 2, X 5, X 7 × troti X 3, X 5.

Kombinacija spolnih faktorjev:

a) s prvo matico: X 3, X 3 — X 2, X 3, X 3, X 5,

X 2, X 5 = 25 % luknjičave zalege!

b) z drugo matico: X 5, X 3 — X 5, X 5, X 7, X 3, X 7, X 5 = 25 % luknjičave zalege!

3. Teta in nečak: to je pravzaprav parjenje matic s troti sester. Spojitev spolnih faktorjev plemenske matice:

Matica: X 1, X 2,

njene hčere matice: X 1, X 3 — X 2, X 4 — X 7, X 5 — X 2, X 6, X 1, X 5, X 2, X 6.

Kombinacija spolnih faktorjev:

a) pri matici s troti ene izmed sester:

X 1 X 1 — X 1 X 3 — X 1 X 5 — X 3 X 5 = 25 % luknjičave zalege!

b) pri matici s troti njene druge sestre:

X 1 X 2 — X 1 X 6 = brez luknjičave zalege!

Enako razmerje dobimo pri parjenju druge matice s troti njene prve ali druge sestre!

In tudi brez luknjičave zalege ali le s 25 %!

Tako bi mogli nadaljevati še s primeri z bolj oddaljenim sorodstvom.

Kot pravilo lahko že postavimo: Čim bolj je pri parjenju matic sorod-

stvo oddaljeno, redkeje se pojavljajo diploidni troti, pa čeprav na plemenilno postajo postavimo trotovo družino. Če pri vsem tem še upoštevamo, da se matica normalno pari povprečno z 8 troti ter pri tem sprejme le od enega trota enake spolne faktorje.

Dr. RUTTNER pravi: Troti, s katerimi se pariyo matice, naj bi izvirali od nekoliko matic ene in iste linije, ki pa ne smejo biti med seboj sestre. A tudi to ima svojo slabo stran. Čim bolj je namreč sorodstvo oddaljeno, večja je možnost, da se izognemo luknjičavi zalegi, s tem pa se podaljšuje pot pri odbiranju za dosego kromozogostnosti koristnih lastnosti, ki omogočajo boljši donos medu.

Pomen osvežitve krvi

Posledice parjenja v sorodstvu, kakor je luknjičava zalega, padec vitalnosti in podobno, se najpogosteje pojavljajo v oddaljenejših čebelnjakih z manjšim številom družin, torej tam, kjer je možnost parjenja v ožjem sorodstvu večja. In prav takim čebelarjem, ki se navadno ne ukvarjajo z načrtno vzrejo matic, priporočamo, da v presledkih po nekaj letih poskrbijo za »osvežitev krvi« pri svojih čebelah. Tak čebelar naj si nabavi matico ali dve pri čebelarju, ki redno skrbi za vzrejo dobrih matic. Troti teh dokupljenih matic bodo prinesli »svežo kri« tudi v njegov čebelnjak.

Včelar 2/75, Deel

prevod — Debevec

OBVESTILO

Čebelarско društvo MARIBOR obvešča delegate vseh čebelarških družin, da bo občni zbor društva v nedeljo, 29. februarja 1976 ob 9. uri na Kmetijski tehniški šoli v Mariboru.

ČD Maribor

OBVESTILO

Obveščamo vse čebelarje, ki nameravajo poslati zimske mrtvice v pregled na Veterinarski zavod, Gerbičeva 60, da to storijo čimpreje, najpozneje pa do 30. 3. 1976.

ZČDS

ŠIRIMO MEDONOSNE RASTLINE!

FRANC LESNJAK

Pod takim naslovom smo v našem Slovenskem čebelarju brali precej član- kov, v katerih so nas pisci vzpodbujali, naj sadimo razne rastline, ki naj bi za- gotovile našim čebelicam boljšo pašo in tako pomagale čebelarjem do uspe- ha, do pridelka.

Ze prva leta po drugi svetovni vojni je bila velika propaganda za japonsko siforo. Čebelarska društva so nabavljala sadike in jih oddajala svojim čla- nom. Tudi jaz sem posadil trideset sa- dik v bližini čebelnjaka, vendar pa od teh ni ostala nobena. Le ena je ostala pri mojem sosedu in je na vrtu sredi sadnega drevja lepo uspevala. Sosed če- belar jo je lepo oskrboval in jo, kakor ostalo sadno drevje, dobro gnojil. Po petnajstih letih je bila pri tleh debela preko 20 cm. Vendar pa ni nikdar cve- tela in so jo pozneje posekali.

Tudi facelija me je precej razočara- la. Nabavil sem nekaj semena in ga dal kmetu, ki ga je v bližini čebelnjaka posejal. Detelja je lepo uspevala, ven- dar je bilo razočaranje spet tu, ker ta detelja, če to sploh je, za živinsko krmo skoraj ni uporabna. Če mlado pokosi- mo, nimamo cvetja, če pa jo pustimo cveteti, bilka oleseni in bi jo morda lah- ko krmili le oslom in mulam!

Precej denarja sem dal tudi za seme eksperzete in jo na podlagi priporočil ne sejati, ampak saditi. Se nekaj let po saditvi sem videl posamezne rastline, potem pa je izginila.

Tudi bisernico imam. Veliko čebel se na njej moti vse poletje, vendar je to le slaba vrtna ograja in nič, skoraj nič več. Sedaj je prišla v ospredje euo- dija, pa sem tudi do nje nezaupljiv. Bo- jim se, da bomo tudi nanjo morda kmalu pozabili, kakor smo pozabili Va- lencijo, Ramono in še mnogo lepih ze- meljskih stvari in imen, *če Gozdno go- spodarstvo ne bo imelo kakšne perspe- ktive z njo.*

Ne morem pa pri vsem tem razu- meti, kako smo bili ob teh lepih ime- nih tako hitro in »brez boja« *priprav- ljeni pozabiti na skozi dolga leta pre- iskušeno ajdo.* Stoletja je polnila kme- tove žitnice in čebelarske deže, ko pa je začela pešati, smo pomislili; to je star- ka, ki je bila nekoč res lepa in rodo- vitna, sedaj pa bo brezpogojno umrla in ji ni več pomoči.

Meni je bilo žal, da je bilo tako. Čebelarim že okoli petdeset let in v letih med obema vojnama o krmljenju na zimsko zalogo skoraj ni bilo govo- ra, v taki meri kakor sedaj, pa prav gotovo ne. Kako leto smo dodali po par kilogramov sladkorja, navadno pa nič! Sedaj pa pogosto potrebujejo pa- nji po 10, 12 in še več kg sladkorja.

Zaradi opisanega stanja sem, kakor potapljaljoči, zagrabil možnost nabave semena tetraploidne ajde, ki sta jo po- nudila Ivan Stopar s Konjskega in Mar- tin Raduha s Trate. Težave pri nabavi tega semena sem opisal v osmi številki Slovenskega čebelarja. Niso bile majhne, vendar se je izplačalo!

Seme sem dal kmetom, ki so se je sprva zaradi slabih letin domače ajde branili sejati, pa sem jih le navdušil. Domače ajde tam, kjer imam čebele, daleč naokoli ni še nihče sejati. Ta te- traploidna ajda pa je dala tak pridelek, da so jo kmetje veseli in je po semenu veliko povpraševanje. Prihodnje leto je bomo sejali veliko več.

Zrna te ajde so debelejša in težja kot pri domači ajdi. Pridelek je kljub dežev- nemu avgustu, ko je cvetela, *več kakor dvajsetkrat.* Prva je bila posejana 8. julija, zadnja pa 23. julija. Prva je pri- čela cveteti okrog 5. avgusta, zadnja pa je cvetela do konca septembra, ki je bil za tvorbo semena ugoden. V avgu- stu se je zaradi dežja slabše plodila, v septembru pa odlično.

Čebele so ajdo ves čas cvetja močno obletavale in videl sem, da so prinašale veliko obnožine. O medu pa ne more- mo govoriti, saj je bilo tam okoli čebel- njaka posejanega le približno 1 in 1/2 ha in je to mnogo premalo za ca. devet- deset panjev, kolikor jih je v tistem okolišu. Pri čebelah sem že pri tej ko- ličini posevka opazil med cvetenjem večjo živahnost. Zalege je bilo sredi sep- tembra še precej, znatno več kakor prejšnja leta. Ob zazimljenju pa sem opazil, da družine domalega vse pod- sedajo, česar tudi prejšnja leta ni bilo.

Zaradi vsega opisanega sem prepri- čan, da bodo kmetje v bližnji prihod- nosti spet tako radi sejali to poljščino, kot so jo nekaj. Pridelali bodo mnogo zrnja in bomo, upajmo, tudi čebelarji prišli na svoj račun.

Torej, pospešujmo sajenje medovitih rastlin!

POSVETIMO VEČJO SKRB ZDRAVJU ČEBEL

JOZE RESNIK

Zajedavci in boleznj napadajo vsa živa bitja, zato tudi čebele pred njimi niso varne. V dolgi dobi čebelnega preglednika sem pridobil nekaj izkušenj na tem področju. Sodelujem pri ugotavljanju boleznj na terenu in njih zdravljenju. Iz prakse lahko trdim, da čebelarji vse premalo vedo o čebelnih kužnih boleznih. Navadno niti ne opazijo, da so jim čebele bolne, ker ne opazijo razlike med zdravimi in bolnimi družinami. Delno je to tudi opravičljivo, saj to lahko zanesljivo ugotovi samo bakteriološko parazitološki laboratorij. Čebelarji pogosto ne posumijo prej na bolezen, predno jim ne propade večina čebelnih družin. Šele tedaj pokličejo na pomoč nas preglednike. Nekaj časa nisem mogel razumeti tega, da nekateri čebelarji tako malo vedo o nalezljivosti npr. hude gnilobe čebelne zalege. Ko sem to doumel, sem tudi spoznal, da je nujno potrebno poleg zdravljenja in zatiranja čebelnih boleznj sočasno posredovati tudi znanje o nalezljivih boleznih.

Ob neki priložnosti sem vprašal čebelarja, kako da boleznj ni prej opazil, ampak šele tedaj, ko so propadle vse družine v čebelnjaku?! Začel je pripovedovati: »Veste, kar naenkrat so roparice napadle moj čebelnjak. Nad čebelnjakom je bilo toliko čebel, kot če bi vse družine izrojile«. Na podlagi takšne nevednosti sem sklepal, da je okuženih še več čebelnjakov v bližnji okolici. Sum je bil popolnoma opravičen, kar so pozneje potrdili bakteriološki izvidi. V takšnem primeru, ko gre za nalezljivo bolezen, zaradi katere so čebele propadle, je poučevanje ravno tako potrebno kot zatiranje. Spominjam se še več podobnih primerov; nekaj podobnega sva vi-

dela leta 1974 na terenu z veterinarskim inšpektorjem dr. Andrejem Fideljem, ko sva iskala izvor žarišč, od Trčove preko Negove do Ruperč in Lužan. Morda je konec res tako drastičen, da ostane ljudem v spominu samo zadnje najbolj žalostno dejanje.

Ljudje smo pač takšni, da včasih poskušamo neuspeh ali nesrečo kakor koli opravičiti, da ne pade krivda na nas. Med čebelarji so tudi izjeme. Nek čebelarji se mi je potožil: »Ne znam več čebelariti.« Moža že dolgo poznam, vedno je bil vzoren čebelar, sedaj pa obupuje nad svojim čebelarstvom. Previdno sem ga pobaral o zdravju čebel? Povedal mi je, da ga tam nič ne tišči. Čebele so pri dobrem zdravju, saj se vedno lepo razvijajo, le donosa, donosa ni več. Leto za letom je slabše. Spomnila sva se na tiste čase, ko so pri nas sejali lan, ko je po njivah med žitom cvetel plevel, kot so: modriš, lutka, osat, grahorice... Na koruznih njivah so izginile buče, sončnice in še marsikaj za čebele koristnega rastlinja. Kako lepi so bili nekoč pisani travniki, polni cvetja. Nekoč so ljudje prenašali v vinogradih breskve, na sadonosnikih pa lesne hruške in jabolka. Ajde sva se spominjala s posebnim spoštovanjem. Še in še sva ugotavljala katere medovite rastline pogrešamo na polju.

V škropilni sezoni poljščin smo čebelni pregledniki često poklicani, da pregledamo oslabiljene čebelne družine in ugotovimo škodo. Redko kdaj smo pravočasno obveščeni, ko se še škropljenje izvaja. Tedaj je pogled na prizadeti čebelnjak nekako takšen: navadno so čebele v panjih nemirne kot da so pobesnele, v čebelarskem žargonu povedano, da se vrtinčijo. Pojav je viden na mreža-

stih okencih. Pred čebelnjakom je po tleh polno čebelnih mrtvic, še žive se zvijajo v krčih. Po končanem škropljenju je pogled na stanje v panjih in pred čebelnjakom nekoliko drugačen. V panjih je popoln mir, le družine so oslabiljene. Pri večji zastupitvi čebele ne zasedajo vseh ulic med satjem plodišča. Na dnu panjev, na bradah in izletnih deskah ležijo čebelne mrtvice. Po tleh pred čebelnjakom zasledimo mrtve čebele. Zastupitve čebel izven panjev najbolj prizadene izletne čebele. Zaradi tega je porušeno biološko ravnovesje čebelnih družin, ki potem daljšo dobo niso zmožne gojiti večjega obsega zalege.

Niso vselej čebele bolne, če zaostajajo družine spomladi v razvoju. V največjih primerih je vzrok ta ali ona čebelna bolezen slabe izimitve in spomladanskega razvoja. So pa tudi takšni primeri, ko ne smemo vsega pripisati boleznim. Lahko je vzrok spomladanski oslabitvi, neprimerna biološka oskrba čebel pred zazimljenjem iz prejšnjega leta. O tem so sodobni pisci čebelarstvih člankov v našem glasilu že večkrat pisali. Navadno zasledimo tozadevno problematiko med razpravami o pozno poletni oskrbi čebel in o zazimljenju čebel. Izpad ajdove in poznopoletnih paš v avgustu in septembru je potrebno nadomestiti s krmljenjem. Kot preglednik se srečujem s čebelarji, ki so prezrli koristna navodila o potrebni biološki oskrbi čebel pred vzimljenjem. Srečujem se tudi s takšnimi, ki že kar iz navade malo pred zimo nakrmijo čebele za zimsko zalogo. Navadno tedaj, ko se je potalila že vsa zalega. Posledice so na dla-

ni! Takšni slabiči si ne opomorejo vse do jeseni.

Izkušnje nas učijo, da je vedno več primerov čebelnih bolezni. Da so obsegi žarišč iz leta v leto obsežnejši. Pred vsem kar zadeva nose mavost in hudo gnilobo čebelne zalege. Na širjenje bolezni lahko vplivajo razni dejavniki. Tako vpliva na razvojni štadij noseme celo vreme. Leta 1975 ugotovljena žarišča hude gnilobe čebelne zalege na območju severovzhodne Slovenije v Radljah, Fali, Radvanju, Razvanju, Radizlu, Framu in Lovrencu na Pohorju. Navedena pohorska žarišča se nahajajo na območju treh občin; Radlje, Maribor in Slovenska Bistrica. Preti nevarnost, da bodo gozdna pašna področja na doberšnem delu južnega Pohorja zaradi navedenih žarišč daljšo dobo zaprta. Odvisno od tega, če bodo kontrolni pregledi na spomlad 1976 ugodni.

Ne vem, če nam bo kdaj uspelo popolnoma zatreti čebelne bolezni. Zadoljiti se bomo morali najbrže s tem, če bomo obdržali vsaj pregled nad stanjem. Kot preglednik se zavzemam za to, da mora biti vsaka preselitev čebel iz kraja v kraj registrirana. Dovoljena naj bo samo selitev zdravih čebel iz neokuženega na neokuženo področje. Morda se bo pri tem izkazalo, da je pašni kataster potreben, predvsem v krajih, kamor dovažajo čebele na pašo. Zlasti na tem področju je potrebno čim tesnejše sodelovanje med čebelarstvi organizacijami in občinskimi veterinarskimi inšpekcijami. Izkazalo se je, čim tesnejše je sodelovanje, koristnejše je za čebelarstvo.

OBVESTILO

Čebelarstvena družina Prebold obvešča vse čebelarje, ki nameravajo letos pripeljati čebelne družine na naše območje (Sešče, Matke, Gornja vas, Marija Reka, Prebold in Kapla vas), na kostanjevo pašo, da se morajo predhodno javiti čebelarstveni družini in predložiti potrdilo o zdravstvenem stanju čebel, ki mora biti izdano letos spomladi.

Za odbor družine
FRANC OCVRK
Dolenja vas 64, 63312 Prebold

VZREJA MATIC NA ČESKEM

Ob zaključku letnega plana je bilo v Tahovu (Češki les) posvetovanje, na katerem je bilo, poleg vidnih čeških čebelarških strokovnjakov, deželnih družbeno-političnih delavcev, 35 vidnih vzrejevalcev in 9 delavcev središčne državne vzrejevalne postaje v Tahovu.

Vodja središčnega plemenišča inž. Bohaček je seznanil aktiv s stanjem in poslanstvom postaje Tahov. Sedaj ima postaja v okraju tri središča, in sicer: samostojen vzrejni obrat v Chodově planě s 1200 čebelnimi družinami, kjer naj bi v letu 1975 vzredili 10.000 matic; v tem vzrejnem obratu je tudi manjša plemenilna postaja, ki ima za nalogo preverjati kvaliteto matic, opravljati izbor, lastno osemenjevanje in se popolnoma posvetiti izbiri matic z ohranjenimi lastnostmi ter o tem voditi dosledno evidenco; nadalje je v okraju obrat z 2.800 čebelnimi družinami v opravevalne namene in pridobivanje medu ter tretji obrat na južnem Moravskem s 500 čebelnimi družinami za pridobivanje matičnega mlečka in paketnih čebel.

Ob tej priliki je predsednik vzrejne komisije matic pri zvezi čeških čebelarjev Durnak med drugim povedal, da so v predvidenem roku izpolnili plan in sicer so v letu 1972 vzgojili na vseh postajah skupno 13.662 matic, čebelarji so jih pa odkupili 6.604; v letu 1973 so vzredili 17.994 matic, čebelarji so jih pa vzeli 11.143; v letu 1974 so jih pa vzredili 23.367, od tega pa za čebelarje 16.156. (Vsekakor zanimivi podatki za primerjavo s slovensko vzrejo matic! — pripomba M. M.).

Znani čebelarški strokovnjak inž. Vesely je ob tej priliki predaval o zdravstveni skrbi pri vzreji čebel in med drugim obravnaval medrodovno križanje s kranjskimi čebelami. Meni, da je medrodovno križanje nujno, ker je matica Troiseck, ki je bila dana v razmoževanje čebelarjem, od leta 1969 že bistveno vplivala na razplod v deželi.

Ugotovljeno je bilo, da je dosedanja menjava 1/3 matic nezadostna. Kolikor ne bodo mogli strokovni vzrejevalci zadostiti potrebam, bo treba čebelarje učiti vzreje in dodajanje matic.

KAKO JE PA NA FINSKEM Z VZREJO MATIC

Tam so začeli z racionalno vzrejo matic pred 20—30 leti. Prej so tam vzgajali tako imenovane severne čebele. Te čebele so bile prilagojene tamkajšnji klimi, so pa bile zelo rojive in zavoljo tega ni bilo možno intenzivno čebelarjenje. To je dovedlo do tega, da so začeli razmišljati o južni čebeli, kar je seveda vzbudilo hude diskusije in spore med tamkajšnjimi čebelarji. Kljub vsemu temu pa sedaj že vzrejajo v nekaterih tamkajšnjih območjih južno čebelo, katero so prilagodili tamkajšnjim klimatskim razmeram.

Po informacijah A. Hartikka se je večina sprijaznila z uvajanjem južnih čebelnih pasem in sicer z italijansko, kavkaško in kranjsko. S poskusi so dokazali, da je možno vsa ta tri plemena uspešno vzgajati in razvijati na Finskem.

Nekajletne temeljne raziskave s kranjskimi čebelami so pokazale, da zaradi svoje rojivosti te čebele niso ustrezne za tamkajšnje pogoje. Dolgo so tudi preizkušali kavkaško čebelo, ki se pa tudi ni obnesla. Najbolj uspešne so se pokazale v tamkajšnjih razmerah vzrejene italijanke, ki so zelo mirne in manj rojive. Neuspehi v zadnjih letih pa so imeli za posledico, da so začeli dvomiti v ustreznost tudi teh čebel. So pa doživljali neuspehe zavoljo slabega in napačnega zazimovanja. Čebele so namreč slabo zalegale pred glavnim snegom zavoljo tamkašnjega kratkega poletja. Daljše preizkušnje so pa pokazale, da se pri izmenjanih metodah vzreje in plemenjenja tudi italijanska čebela uspešno razvija in prezimuje v tamkajšnjih pogojih.

Italijansko čebelo so prilagodili do bremu zimovanju in slabemu rojenju. Na ta način so vzgojili linijo čebel, ki ustreza tamkajšnjim razmeram. Ta linija čebel dobro prenaša dolgo in mrzlo finsko zimo vse do 60° severne zemljepisne širine. Finska zima je dolga in čebele ne morejo kar po 6 mesecev iz panja. Čebele nove linije ostajajo v panju do začetka toplih dni, ko lahko zapustijo panj. Za finske razmere je zelo pomembno, da je čebelna družina v zgodnji pomladi močna in da se hitro razvija. Čebele na novo dobljene linije gradijo razmeroma malo matičnikov, daje-

jo pa veliko medu. Čebele so mirne, imajo smisel za red, ne trosijo med in zalego po vsem prostoru kot npr. kavkaške čebele. Vse to je povzročilo, da so postale italijanske čebele zelo popularne in da izrivajo tamkajšnja domača čebelo.

Za vzrejo matic so pa na Finskem zelo neugodni pogoji. Poletje je zelo kratko in vreme zelo spremenljivo. Poletni dnevi so zelo dolgi in svetli (polar-

ne noči). Za vzrejo matic je pa potrebno toplo in sončno vreme. Maticе vzrejajo po danski metodi (po O. Müllerju), ki je naravnana na severno klimo. V večjem merilu so začeli z vzrejo matic približno pred 20 leti. Na vsem Finskem je pa le nekoliko čebelarjev, ki vzrejajo maticе za prodajo. Vzgojijo jih približno 2000 na leto, to število se pa iz leta v leto veča.

Po Včelarství M. Mencej

SKLEPI S POSVETOVANJA V BEOGRADU Z DNE 7. 12. 1975 NA TEMO »AKTUALNA VPRAŠANJA SODOBNEGA ČEBELARSTVA V JUGOSLAVIJI«

Združena aktivnost društvenih in kmetijskih čebelarских organizacij, od katerih pričakujemo v prihodnosti veliko širše sodelovanje in skupno delovanje v samoupravnem organiziranju čebelarjev z neposredno pomočjo Poslovnega združenja za čebelarstvo Jugoslavije in reševanju vseh važnejših vprašanj, ki so bistvena za razvoj čebelarstva, lahko v tem združenju veliko koristijo.

Da bi se čebelarji kot neposredni proizvajalci lahko vključili v organizirano proizvodnjo in da samoupravno regulirajo vsa vprašanja na tem področju (preskrbovanje z materialom, plama, cene proizvodov, koriščenje kreditov itd.), je potrebno narediti naslednje:

Republiške in pokrajinske zveze in vse ostale društvene organizacije bodo stopile v stik s tistimi delovnimi organizacijami, ki imajo organizirano kooperacijo.

— Najugodnejšo rešitev bi morali iskati v okviru tistih organizacij, ki pokrivajo področje, in preko katerih bi s pravilnim rasporedom zajeli področje republike in pokrajine.

— Zveza čebelarских organizacij Jugoslavije, Poslovno združenje za čebelarstvo Jugoslavije, proizvajalci čebelarске opreme, kmetijske organizacije, ki organizirajo čebelarje in so zainteresirani za opravevanje, morajo proučiti možnosti in načine organiziranja interesnih skupnosti za čebelarstvo v okviru republik in pokrajin, ali reprodukcijsko celoto v okviru SFRJ.

— V realizaciji teh nalog bi iskali pomoč pri svojih socialističnih zvezah, združnih zvezah, gospodarskih zbornicah in pristojnih republiških in pokrajinskih organih.

Da bi povečali proizvodnjo in pravilno opravevanje je potrebno:

1. — Raziskati vzporedno z izdelavo karte mednosnih rastlin pašne zmogljivosti posameznih čebelarских področij in ugotoviti, katera medonosna flora z ozirom na zunanje vplive ustreza tem področjem.

— Poskusiti moramo zagotoviti sredstva za seme in sadike iz sredstev predvidenih za napredek kmetijstva.

— Zagotoviti podporo in pomoč Organizacije goranov, ki so odgovorni za nasipe, barja, občestne pasove, poseke in druge nekultivirane površine (vodna gospodarstva, gozdna gospodarstva, mestne zelenice in druge kmetijske organizacije).

Z odgovornimi organi je treba proučiti možnost dopolnitve obstoječih predpisov v tem smislu.

— Dosežke zavarovati s pomočjo republiških in pokrajinskih sekretariatov za kmetijstvo v sodelovanju s čebelarскими republiškimimi zvezami in članicami Poslovnega združenja.

2. — S kmetijskimi strokovnjaki je potreba razčistiti koristnost in potrebo po opravevanju.

— Da kmetijske delovne organizacije planirajo potrebno število panjev in čas uporabe za opravevanje, čebelarji pa naj se usposobijo za dresuro čebel zaradi opravevanja določenih kultur.

— Da kmetijske delovne organizacije v okviru bodočih interesnih skupnosti ali čebelarскими organizacijami naredo dogovor o prevozu čebel in eventualnem bodočem nadomestilu stroškov, s čimer bodo čebelarске organizacije zagotovile potrebno število panjev v določenem času.

SLAVJE ŠKOFJELOŠKIH ČEBELARJEV

Leto 1975 bo ostalo škofjeloškimi čebelarjem v trajnem spominu. Ne samo zaradi izredno slabe letine, ki je pestila čebelarje tudi v drugih krajih, pač pa zaradi izredno uspele proslave sedemdesetletnice svoje družine in razvitja prapora, ki bo ostal kot simbol še bodočim čebelarjem.

Izredno lepo vreme, v nedeljo 20. julija, je privabilo v mesto pod Lubnikom zelo veliko čebelarjev in več tisoč obiskovalcev. Prišli so Slovenci iz zamejstva, Koroške, Tržaške pokrajine in iz Primorske. Ti so nam bili najdražji gostje, le žal, da jim zaradi premalo časa nismo mogli posvetiti večje pozornosti.

Najzanimivejši del prireditve je bil slavnostni sprevod skozi mesto. Na čelu sprevoda je bil prapor Čebelarke družine Krenal-Brda, nato konjenica z godbo in narodnimi nošami. Za njimi sta se peljala cesarica Marija Terezija in prvi čebelarški učitelj Anton Janša. Kot simbol lenobe se je peljal tudi debeli trot.

Na slavnostnem prostoru, na grajskem vrtu, je tov. predsednik otvoril proslavo. Pozdravil je vse navzoče, posebno zastopnike zamejskih Slovencev, tov. dr. Benigarja, predsednika Zveze in častnega predsednika tov. Benedičiča, zastopnika SOB in zastopnike podjetij. Pozdrave sta izrekla tudi cesarica Marija Terezija in učitelj Janša. Oba sta se najlepše zahvalila za lep sprejem in obljubila, da bosta še rada prišla med naše čebelarje. Spomnili smo se tudi padlih in umrlih čebelarjev v teh 70. letih.

Po razvitju prapora smo pripeli 10 častnih trakov, katere so poklonila družini škofjeloška podjetja. Izredno lep prapor, ves okovan z zlatimi žebeljčki je prevzel v svoje varstvo praporščak tov. Franc Langerholc z obljubo, da bo zvesto čuval ta naš simbol.

Ob tej priliki je prejel 14 čebelarjev odlikovanja Antona Janša druge in tretje stopnje za zasluge za razvoj čebelarstva in dolgoletno zvesto članstvo v družini.

Na gradu je bila tudi ves teden odprta čebelarška razstava. Številni obiskovalci so z zanimanjem ogledovali vse, kar je v zvezi s čebelarstvom, razne panje, orodje, čebelarške pridelke in izdelke iz njih. S to razstavo smo pokazali in poudarili pomen čebelarstva za zdravje in kmetijstvo ter opozorili pristojne organe, da bodo morali v bodoče posvetiti čebelarstvu večjo skrb kot doslej. Čebelarstvo ni le športna, pač pa važna kmetijska panoga.

Po uradni proslavi je bil tudi zabavni del prireditve. Vrtelo se je staro in mlado in dolgo v noč je na vrtu šumelo kot v panju. Matice in troti so brenčali, da je bilo veselje.

Ob tej priliki se družina najlepše zahvaljuje vsem, ki so pripomogli, da je proslava tako v organizacijskem kakor tudi finančnem oziru tako lepo uspela in želi vsem medeno leto 1976.

Za Čebelarstvo društvo Škofja Loka
Virmašan

Slavnostni
sprevod
v Škofji Loki.
Anton Janša in
Marija Terezija

SKLEPI SEJE UPRAVNEGA ODBORA SPOJ, KI JE BILA 6. XII. 1975 V BEOGRADU

An. 1) Sprejme se poročilo predsednika o poteku programa dela SPOJ, od 15. 2. do 30. 11. 1975. leta, ki je bil izpolnjen v celoti, poleg njega pa so bile izvršene tudi nekatere naloge, ki niso bile v programu, a jih je bilo treba hitro rešiti. Zaključki o samoupravnem organiziranju čebelarjev, o širjenju medonosnih rastlin in opravevanju, so bili v prilogi sprejeti kot osnovna in prioritarna dolgoročna naloga vseh zvez in društev skupaj z delovnimi čebelar-skimi organizacijami.

V zvezi s tem je potreba uresničiti naslednje:

1. — SPOJ bo z ustreznim materialom s predlogi, s pomočjo zveznega komiteja za kmetijstvo zahteval vključitev čebelarstva v Družbeni dogovor o razvoju agroindustrijskega kompleksa za obdobje 1976—1985. leta.

— SPOJ bo razmnožil material o razvoju čebelarstva in ga dostavil republiškim in pokrajinskim zvezam kot tudi vse materiale, ki jih ima na raspolago, zaradi pomoči pri izdelavi predloga republiških in pokrajinskih sekretariatov za kmetijstvo za vključevanje v plane za napredek kmetijstva.

2. — Republiške in pokrajinske zveze morajo takoj po sprejemu materiala SPOJ s pomočjo republiških in pokrajinskih sekretariatov in zavodov za društveno planiranje, pripraviti materiale s predlogi zaradi vključevanja v plane za napredek kmetijstva republik in pokrajin.

— Takoj mora poskusiti s predlogom o potrebnih znanstvenih temah iz čebelarstva, ker so roki prešli in se mora vključiti preko republiških in pokrajinskih sekretariatov za znanost in kulturo za obdobje 1976—1980. Predlagamo, da ZČDS izdela tematiko s področja selekcije in vzreje matic za potrebe SFRJ, Zveza SR Hrvatske pa skupaj s Hvarom in Dalmacijo problem paketnega čebelarjenja in eventualno vzreje matic. Vse zveze bi morale vzrajati na znanstveni osnovi širjenja medovitih rastlin.

— Pričeti se mora povezovati s kmetijskimi delovnimi organizacijami zaradi možnosti samoupravnega organiziranja čebelarjev in pričeti z razgovori o ustanavljanju interesnih skupnosti in produkcijskih enot.

3. Primere določenih zahtev, elaboratov ali kratkih poročil pri neki konkretizaciji sklepov se mora predložiti SPOJU, on pa bo prav tako posredoval to v obratni smeri.

4. Naslednji sestanek upravnega odbora bo v februarju 1976. z natančnejšo razdelitvijo nadaljnjega dela.

ad 2) Sprejme se poročilo o finančnem stanju in se zadalži zveze, ki še niso izpolnile svoje obveznosti do SPOJ, da to naredijo najkasneje do konca leta, ker so sredstva vezana za izdelovanje postavljenih programov in obveznosti do inozemstva.

Določeno je, da se višina dnevnic za inozemstvo obračunava po Odloku o izmenjavah in dopolnilih Odloka o izdatkih za službena potovanja v inozemstvo, ki se priznajo zveznim organom uprave v materialne stroške in po Zakonu o višini dnevnic za službena potovanja (Uradni list SFRJ, št. 39/75) zmanjšana za 30%. V primeru, da je koristniku dnevnic preskrbljeno prenočišče, se dnevica zmanjša še za nadaljnjih 50%.

ad 3) — Sprejme se Predlog zaključka s posvetovanja o aktualnih vprašanih sodobnega čebelarstva v Jugoslaviji, ki bo 7. XII. 1975 v Beogradu.

Sprejme se predlog zveze čebelar-skih organizacij Slovenije, Hrvatske, Bosne in Hercegovine, Makedonije in Vojvodine, da se odlikuje 9 čebelarjev s plaketo SPOJ za naprednega čebelarja. Izročijo se na posvetovanju.

ad 4) — Sprejme se predlog za podeljevanje stalnih kolajn ali značk SPOJ za življenjsko delo v čebelarstvu in zasluge za razvoj čebelarstva. Obe bi bile tristopenjske.

Zvezam se predlaga, da na isti način uvedejo kolajne in značke za društveno delo v čebelarstvu in za visoko proizvodnjo v čebelarstvu. V predlog je potreba vnesti že vpeljana odlikovanja pri posameznih zvezah (dr. Janša, J. Zivanović). Organizira se komisija 4 članov, ki bo za naslednji sestanek upravnega odbora pripravila načrt za kolajne in značke, ter pravilnik o dodeljevanju: Aleksić Dragoljub, Ivanović Rajko, Vuković Momčilo in Nešić Prvoslav.

Te sklepe naj Zveze objavijo v svojih glasilih.

(Savez pčelarskih organizacija Jugoslavije — SPOJ)

V SKLAD

V sklad za gradnjo ČIC so prispevali:

Emil Luštrik iz Medvod	150.— din
Matija Božič iz Ljubljane	50.— din
Viktor Tavčar iz Nove Gorice	50.— din
Člani Čebelarkega društva Radeče so darovali razliko pri dobavi krmilnega sladkorja	1.668,15 din
Čebelarska družina Kranj je odstopila v korist ČIC razliko v ceni krmilnega sladkorja v znesku	4.110,60 din

Vsem darovalcem iskrena hvala!

Uprava sklada ČIC

ZVEZA ČEBELARSKIH DRUŠTEV SLOVENIJE IMA NA ZALOGI:

Sodobno čebelarstvo — Knjiga o čebelah na 431 straneh	40 din
L. Debevc: S čebelami in čebelarji skozi stoletja	4 din
F. inž. Šivic: Gozdno medenje in proizvajalci mane	12 din
J. dr. Rihar: Vzrejajmo boljše čebele	28 din
J. dr. Rihar: Čebelarjenje v nakladnem panju	49 din
R. Dmitrašinović: Vse o matičnem mlečku	15 din
Barvne razglednice z različnimi motivi panjskih končnic v ličnih ovojih po 10 kosov (voščilne karte	10 din
Razglednice Antona Janša (akad. slikarja B. Jakca)	1 din
Velike barvaste razglednice naše plemenilne postaje na Zelenici	2 din
Lične barvaste značke s čebelico	6 din

Z D R A V I L A :

Fumidil-B steklenička	50 din
Folbeks za dimljenje čebel v zavitkih po 50 lističev	23 din
Phenothiazin proti krpļjam	10 din

Najboljše in najprimernejše naročilo je s položnico na naš čekovni račun št. 50101-678-48636. Za poštnino dodajte 5 din.

Uprava ZČDS

MATICE, vzrejene leta 1976, od dveh selekcioniranih rodov, dobavljamo od 1. 6. dalje po ceni 110 din za eno. Naročila za najmanj dve sprejemamo do 30. 4. 1976. Dobave po vrstnem redu vplačil na žiro račun: 50101-603-45800.

Zavod za čebelarstvo, 61000 Ljubljana, Rožna dolina, cesta XIX/2.

SEZONSKEGA ČEBELARJA sprejememo. Začetek dela v aprilu, po dogovoru. Mesečni prejemki okrog 4.000 din. Ponudbe poslati na: Zavod za čebelarstvo, Ljubljana, Rožna dolina, cesta XIX/2.

KUPIM

KUPIM 20 AŽ družin po možnosti brez panjev. Družine morajo biti obvezno zdrave. Ponudbe s ceno pošljite na naslov, Srečko LAMUT, Mozirje 212.

ABELNAR LOJZE

Zahrbtna bolezen je zahtevala 18. junija 1975. smrt čebelarja Abelnar Lojzeta iz Sentlovrenca. Star dobrih 60 let, ter še polno načrtov za svoje urejeno družino, kakor za razvoj čebelarstva na splošno, posebno pa še za svoj urejen čebelnjak s 36 AŽ panji čebel, ki ga je skupno s svojimi sinovi še vedno razširjal in izpopolnjeval.

Imenovani je bil kot rojak iz Krasa, rojen 1913. V Sentlovrenc se je naselil v trgovski poklic. Pred kratkim časom je bil upokojen in žal le malo časa užival svoj zaslužen pokoj.

Bil je dober strokovni čebelar, čebelaril je nad 26 let, ter začel s štirimi kranjiči, svoje znanje je rade volje prenašal na druge, zlasti nove čebelarje.

Dolgo vrsto let je bil tajnik Čebelarke družine Sentlovrenc, katero je vzorno vodil, ter dolgoletni član upravnega odbora Čebelarkega društva Trebnje, kamor Čebelarica družina Sentlovrenc pripada. Društvenih sej se je redno udeleževal in kako gospodarski so bili njegovi predlogi, za to ga bo Čebelarico društvo Trebnje, prav posebno pa še Čebelarica družina Sentlovrenc težko pogrešala, posebno letos ko stoji čebelarstvo pred večjo reorganizacijo.

Dragi Lojze! mi vsi čebelarji se zavemo, da s Teboj izgubljam o dobrega prijatelja, čebelarja in gospodarja, ter Te bomo ohranili v najlepšem spominu.

Čebelarica družina Sentlovrenc
Čebelarico društvo Trebnje

ISKRA FRANC

Zopet je kruta smrt posegla med naše vrste, dne 1. 9. 1975 je nenadoma umrl član naše čebelarice družine.

Pokojni Franc, se je rodil v Jereki dne 12. 9. 1910, kot kmečki sin, je po končani osnovni šoli dovršil še gozdarsko šolo in nato nastopil

službo gozdarja pri gozdni upravi v Bohinjski Bistrici. Ker je bil priden in marljiv si je v Boh. Bistrici zgradil

svojo hišo in si na vrtu postavil lep čebelnjak. Bil je tudi velik prijatelj narave, kar je lepo razvidno iz njegovega lepo urejenega vrta. Kot gozdar in lovec si je nabavil še čebele, bil je dober čebelar in vreden član naše čebelarice družine. Bil je dolgoletni odbornik in blagajnik. Za njegovo prizadevanje pri čebelarici organizaciji je prejel odlikovanje red »Antona Janša III. stopnje.

Dragi France, za tvoje prizadevanje ti izrekamo posebno zahvalo, družini pa ob izgubi moža in očeta iskreno sožalje.

Počivaj v miru v domači zemlji.

Čebelarica družina
Bohinj

PETER LAKNER

Iztekali so se poslednji dnevi lanskega leta, ko nas je zapustil dolgoletni član našega društva tov. Peter Lakner iz Livolda, pri Kočevju.

Rojen je bil 1. 1899 v Borovcu. Še v pretekli jeseni je kljub svoji častitljivi starosti pasel svoje čebelice na vrisku na Kamenjaku. Velik del svojega življenja je posvetil čebelicam, saj je še pred nekaj leti čebelaril z 80 AŽ panji. Izdeloval je odlične panje za okoliške čebelarje, napravil je tudi precej izboljšav pri AŽ panju, pa tudi z drugimi tipi je preizkušal.

Čebelarica družina Kočevje

BRANKO KOBAL

Dne 4. 8. 1975 smo nenadoma izgubili zvetega člana in tovariša naše čebelarice družine v Goricah Branka Kobala.

Pokojni Branko se je rodil leta 1911. Bil je podpolkovnik aviatičar do leta 1957.

Ze njegov oče je bil priznan čebelar, kateremu je bilo podeljeno zlato odlikovanje. Čebelar je bil od leta 1911 do 1964 in skrbel za 49 družin žnidarščev. Branko je po očetovi smrti prevzel čebelnjak in nadaljeval njegovo (delo)

tradicijo. Sprva je imel 49 družin žnčdaršičev, kasneje je zaradi obremenjenosti v soli in družbenopolitičnih organizacijah nekaj družin odstopil.

Njegovo udejstvovanje v naši družini je bilo zelo aktivno vse od ustanovitve. Prej pa je bil član čebelarkega društva Kranj.

Čebelarke družina
Goriče

ANTON PRATNEKAR

Sredi najlepših zimskih dni, ki nam jih je letos naklonila narava sredi poti do ljubljenskega doma in svojih čebelic, sredi dela, ki ga je opravljal in želel nadaljevati v svojem življenju doma in pri naši družini, sredi najlepših in zrelih let je usoda

in neusmiljena smrt nenadoma pretrgala nit tvojege življenja in to dragoceno sredino naenkrat spremenila v neizogiben konec.

Dne 30. 10. 1975 smo na zadnji poti k večnemu počitku spremljali našega nesrečno preminulega tovariša Tonija.

Med čebelarji je ponosno razlagal svoje izkušnje, svetoval in pomagal. Z voljo je delal kot odbornik v družini in pomagal organizacijo obdržati na delovnem nivoju.

Čebelarke družina je s teboj izgubila zvestega člana, zato je bilo toliko bolj boleče slovo, ko smo stali ob tvojem odprtem grobu.

FRANC BALOH

19. septembra 1975 je umrl Franc Baloh, star 72 let. Zaradi zahrbtnne bolezni, ki ji je bila vzrok nesreča pri delu, v Zelezarni Jesenice ni več mogel čebelariti, končno pa je podlegel.

Že mlad fant se je zaposlil v Zelezarni na Jesenicah, kjer je delal polnih 42 let. Pri delu se je ponesrečil in bil 50% invalid.

France je bil vseskozi čebelar in sadjar, največ prostega časa pa je posvetil čebelam. Tudi v hribe je rad zahajal in pomagal pri graditvi in vzdrževanju planinskih domov. Svoje znanje je vedno rad posredoval tudi drugim, posebno mlajšim.

V čebelarke organizaciji je bil vedno aktiven. Poleg drugih dolžnosti je bil tudi predsednik družine.

Za zasluge za delo v čebelarke organizaciji je bil odlikovan z redom Antona Janše III. stopnje.

Pri odprtem grobu smo se od Franceta poslovili in se mu zahvalili za življenjsko delo.

Čebelarke družina
Breznica

FRANC HIRCI

17. oktobra 1975 smo se Radgonski čebelarji na pokopališču v Gornji Radgoni poslovili od našega najstarejšega člana Hirci Franca iz Sratovec. Čebelariti je pričel kot mlad fant. Umril je v visoki starosti 88 let. Nekako 70 let se je bavil s čebelarstvom.

Pogosto je nam mlajšim pripovedoval o nekdanj bogati paši na ajdi. Pridobil si je res bogate čebelarke izkušnje. Te je rad prenašal na mlajše. Ves čas svojega čebelarjenja je bil naročnik Slovenskega čebelarja. Pogosto je bil član upravnega odbora našega društva. Kljub visoki starosti je redno prihajal na naše sestanke ter tudi pogosto razpravljal. Kljub temu, da je vedel, da muha ne da kruha, ni mogel nehati s čebelarjenjem. Videli smo ga tudi kot prevaževalca na Pohorju ter celo v Liki. Naše čebelarke društvo ga je odlikovalo za njegovo vestno delo z redom Antona Janše tretje stopnje. Upamo, da bodo njegovi domači s čebelarjenjem nadaljevali.

Ob grobu se je od njega poslovil predsednik društva Anton Novak.

JANKO PREŠEREN

Sredi novembra smo spremili k zadnjemu počitku Janka Prešerna, čebelarja iz Vrbe pri Zirovnici. Nismo pričakovali njegove smrti, saj je še teden dni prej opravljal vsa dela na kmetiji. Srčna kap je bila vzrok njegovega hitrega slovesa.

Janko je bil rojen leta 1912 v Vrbi, rojstnem kraju Franceta Prešerna. Izučil se je za kovača in se kmalu zaposlil v Zelezarni na Jesenicah. Tam je koval železo do upokojitve. Po očetu je podedoval kmetijo in čebele. Čebelariti je začel z osmimi leti ko mu je oče dal kranjčica. Z dvanajstim letom je pričel čebelariti z AZ panji. Oskrbnoval jih je

20 in 10 kranjčev. V dolgoletni čebelar-ski praksi si je pridobil veliko izkušenj, ki jih je rad posređoval mlajšim. Čebe-le so mu bile življenjska nuja, zato je zanje imel vedno čas. V razgovoru o čebelah se je tako razvnel, da je pozabil na vse drugo, čeprav je imel kljub upo-kojitvi dosti dela. Skratka, bil je pravi čebelar. Za njim bo opravljal čebele sin France.

Čebelarji smo se od Janka poslo-vili ob odprtem grobu.

Čebelarska družina Breznica

IVAN PLOHL

Nepričakovano, zelo prizadeti smo izgubili iz naših vrst tovariša Iva-na Plohla, rojenega 1930. leta v Cvenu pri Ljuto-meru. Sorazmerno mlad, kot invalidski upokojenec je našel pri čebe-lah svojo tolažbo in ve-selje. Čebelam je posve-čal vso skrb. Zraven

svojega novega doma je s pomočjo žene postavil res lep zidan čebelnjak in letos v letu njegove smrti občutno povečal število družin. Pravočasno jih je nakrmil in pripravil za zimo in za novi raz-voj, katerega pa ne bo več dočakal. Sku-paj z njim smo načrtovali razvoj naše-ga področja. Kot aktiven napreden de-lavec je sodeloval na raznih področjih družbenega življenja.

Ohranili ga bomo v spominu kot na-prednega delavca, aktivnega čebelarja, prijatelja in tovariša. Želimo, da bi si-nova nadaljevala tam, kjer je oče končal.

Čebelarsko društvo Ljutomer

KONRAD VODA

V hladnem mesecu fe-bruarju 1915. leta je v Rogoznici pri Ptujju za-gledal luč sveta. Kot sin mizarja, se je odločil za ta poklic, kot njegovi trije bratje. To je bila družina, katero bi lahko imenovali »družina mi-zarjev«.

Zraven svojega pokli-ca si je leta 1932 izbral »konjička«, biti čebelar. Vse do svoje prerane smrti, je vzorno in požrtovalno delal v tej pa-nogi.

Bil je okrog 25 let agilen odbornik pri čebelarski družini Ptuj, katera je z

njegovo smrtjo izgubila dobrega sode-lavca in strokovnjaka v svojih vrstah. Skratka, bil je vedno tam, kjer je bilo njegovo mesto v prid čebelarstva. Svoj rokodelski poklic je vestno opravljal dolga leta, a za delavsko čebelico je kljub temu vedno našel dovolj časa in tako z njo živel nad 40 let. Tako vzor-no, kot je skrbel za svojo družino, tako je skrbel tudi za čebeljni rod.

Veliko veselje je imel s tem, če je privabil v naše vrste katerega novega člana — posebno iz mlajše generacije. Ni mu bilo žal darovati družino čebel nekomu, ki je želel postati čebelar. Ved-no je bil pripravljen jim dati tudi na-svete. Z njegovo smrtjo je nastala praz-nina v domači hiši — na delovnem me-stu v splošni bolnišnici Ptuj (kjer je bil dolga leta zaposlen), kakor tudi v dru-žini čebelarjev Ptuj.

Čebelarska družina Ptuj

JOZE KRAŠEVEC

Nepričakovano smo izvedeli žalostno novico, da nas je 5. novembra 1975, zapustil član CD Smarješke Toplice, Joze Kraševc iz Herinje va-si. V najlepših letih življenja ga je pokopal pod seboj traktor in mu pretrgal nit življe-nja.

Jože je bil rojen pred 39. leti v He-rinji vasi pri Otočcu. Neusmiljena vojna mu je vzela očeta, zato je moral že v rani mladosti trdo delati na posestvu. Zelo mlad je vzljubil tudi čebele. Po-stopoma si je večal čebelarstvo in če-prav so bile slabe letine, ga ni omajalo. Vedno je upal v drugo — boljše leto. Da bi si olajšal delo na posestvu, je nabavljal razne stroje. Kupil je tudi traktor, kateri mu je bil usoden. Pri vožnji je zapeljal čez rob poti, se pre-vrnil in nepremično obležal pod njim.

Jože nam bo ostal v spominu kot priden in vesel tovariš. Na izletih nas je prijetno zabaval s svojo harmoniko in tudi tukaj ga bomo pogrešali.

Sočustvujemo z ženo in hčerkami, katerim se bo najbolj poznala izguba moža, očeta in gospodarja. Zaman ga bodo čakale tudi čebele spomladi, za katere je nad vse pridno skrbel in jih varoval, kot svoje najdražje.

Vsi tvoji čebelarski tovariši, ti želimo miren počitek v ljubljeni domači zemlji.

Čebelarska družina
Smarješke Toplice